

№ 10 (219) 5 сакавіка 2001 г.

НАША ГІДА

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пяцідзёнкі

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

ПАРА ЯДНАЦЦА ВАКОЛ ДОМАША

Леанід Сініцын выкryвае
пляны рабаўніцкай прыватызацыі
беларускай прамысловасці.
Хроніка перадвыбарчае гонкі

Старонка 3.

ПАДПІСНЫ ІНДЭКС 63125

Як перазімавалі?

Першая зіма тысячагодзьдзя — трохі лагаднейшая на Захадзе, трохі суворейшая на Усходзе. Сонная беларуская зіма. Як перазімавалі? На гэтае пытаньне адказваюць Алець Асіпкоў з Магілёва і Сяргей Максімовіч з Гродна.

Усё першае зазычай ахутанае покрывае таямніцасці, прароцкасці ды знакавасці. Першая зіма задае рytm наступнаму й вызнае ягоны ўзровень. Першая зіма першага году XXI ст. выдалася зыменлівая. Былі пабітыя шмат якія тэмпратурныя рэкорды мінлага стагодзьдзя. У прыхільнікіў тэорыі глябальнага паяяленняння з'явіўся яшчэ адзін аргумент. Гэтай зімой ня мерзлі, аднак шалёныя перапады тэмпаратураў сталіся прычынай масавага грыпу — школы пару тыдняў былі зачыненыя на карантыну.

Беларускім актывістам першая зіма прынесла разуменне неабходнасці займацца тым, чым трэба, але ня тым, чым хочацца. Зъмена прыкрытыстаў вымагае нутраное ломкі, пераадоленне якой дазваляе ўбачыць уласныя перспектывы. І тутака без ахвяраў не абысьціся.

Першая зіма прынесла з сабою першыя расчараўаныя стагодзьдзя. Прыкра, што расчароўвацца найчасцей выпадае ў людзей, блізкіх ня толькі па духу. Гоніш ад сабе думкі, што знаёмства зь імі адбылося толькі дзеля таго, каб праз пэўны час расчароўвацца ў зынікнуч адно для аднага. На падсвядом'і адчуваец, што цябе стала менш і што першыя страты далёка не апошнія.

Пачатак першай зімы быў адзначаны ў Магілёве акцыяй грамадзкага непадпарядкованыя. Абураны на тоўстулю людзей, якім ня выплацілі ў час заробку, загаціў надвячоркам Пушкінскі праспект. Стыхійны мітынг не на жарт пераpusкаў гарадзкія ўлады спакойнага Магілёва. Шмат хто ўбачыў у гэтай акцыі прадвесніческага вілікага і пераломнага. І ня здзіва. Колькасць мітынгуючых у шмат разоў перавышала агульную колькасць узельнікаў арганізаваных магілёўскай апазыцыйнай мітынгага пратэсту за папярэдняй 5—6 гадоў.

Гэтай зімой у Магілёве нараэшце скончылі пятнаццацігадовы рамонт драмтэатру. Навіна, без сумнёву, радасная. Цяперача ў шэрлагу зь лядовымі палацамі, новым мастом цераз Дняпро сваё ганарове ды пачэснае месца займеў і будынак тэатру. Толькі чамусыці акторы ня дужа каб імкнуліся даваць свае прадстаўленыя ў новым будынку тэатру — не дарабілі.

Намагаешся ў прамігнульным угледзе нешта вартае — не атрымліваецца. Якую падзею зімы ні бярэш, усё разглядаецца праз прызму падзелу грамадзтва. Благое абрыва, абрыва тое, што робіцца вакол нас. Альтэрнатывы абрывацца ў відаочна няма... пакуль.

Алець Асіпкоў, Магілёў

Мяжка трываласьці на злом

Жыцьцёвая гісторыя Ларысы Сімаковіч

Кожнага з загонаў, які ў свой час давялося "узараць" Ларыса Сімаковіч, камусыці іншаму хапіла б на ўсё жыцьцё. Пасіку ўбраўшы свае сокі, абрастоючы манаграфіямі ды званчынамі, школамі ды пасыльдоўнікамі... Але чамусыці ўесь час нібы нехта змушаў яе да радыкальных зъменаў. Хаця тут цяжка вызначыць: жыцьцё падштурхнуўала, ці проста людзі, ад якіх яна на той час залежала, элемэнтарна перакрываў ей кісларод. Камусыці іншаму на ўсё жыцьцё хапіла б і аднаго такога "аблому", каб не захацець больш ніякіх эксперыменту на сабе. Звычайна пасыльныцца людзі здаюцца: адракаўшы няспраўджаныя юнацкі мараў і супакоўваючыя на тым няманогім, чаго ўдалося дасягнуць. Але эта, відаць па ўсім, не яе доля...

Мы пазнаёміліся ў Майстроўні, якая пачыналася з народных песень, фальклёрных сівятаў і цяпер ужо назаўсёды будзе асацыявацца з імі.

На першы погляд, афіцыйнае непрэціпціё фальклёру ў майстроўскай інтэрпрэтациі было невыглумачальным. Сусальныя карагоды "пяят-

наццаці рэспублік-сясцёр" з квазінацыянальнымі вяночкамі, цибечкайкамі, балалайкамі і кінжалам у зубах — гэта ж была адна з падвалінаў савецкай ідзялёніі. У 60—70-я гады ў кожнай школе на працягу года авалязкова праходзіў "фестываль дружбы народаў": бацькі мусілі апрануць дзіцей у касцюмы адной з "братніх рэспублік", а вучні — завучы, вершы і песні на "братніх мовах", на надта пераймаючыся іх сансам. (Памятаю: мне гадоў восьем, на мне чырвоная "туркізная" сукенка да пятак, зашылена супераду вялізной брошкай, з-пад цибечкі з'явіліся дзванацца тонкіх касічак. Страшніна задаволеная сабой, я дэкламую на ўсю актавую залу: "Азатыгын айдымын парлат сэн эзіз Ленін...".)

Адпаведна з палітычнымі ўстаноўкамі, у Беларусі ці ня кожны калгас меў свае "запрашаем-на-вячоркі", і ніводзін урадавы канцэрт не абыходзіўся без "Лівонікі". А майстроўская Купаллы ды Гуканын вясны тапталіся апантана. Хаця яны на 99% складаліся з палітычна бясшкольнага, неапрацаванага беларускага фальклёру. Ну дзе, здавалася б, тут лёгіка?

Але сабачыню камісараў ад этнографіі не даваў пудла. Майстроўская сіпевы, зь іх напругаю ў 2000 вольт, мелі з афіцыёным фальклёрам столкні супольнага, колкі рухавая беларуская перапёлачка — з абскубаным бройлерам. Пасля таго я нам пачаў адкрывацца глыбейшы й патаемны сэнс народнай песні, сінет фальклёру стаў імкліва раскручвацца, як спружына, і выявілася, што ён самадастатковы. Нам, прынасі, яго хапала, каб у ім жыць. Пракаветныя слова і старажытныя напевы неяк прыдаваліся да ўсяго: і хлопцаў дражніц, і голасна візываўшы, што мы думаме пра "гэты час і гэты лад". Ня ведаю, як гэта атрымлівалася, але самыя бліскрэўдныя тэксты — "Медуніца лугавая, чом'я пахнеш на ўсім лузе?" — пачыналі гучыць як паўстанцкі гімн. Што беспамылкова заўважалася як сябрамі, так і ворагамі.

Аднайчы трапіўшы ў магічнае кола беларускага фальклёру, мы ніяк не моглі ім нацешыцца. Сіпевалі ў трапеябусах, у падземных переходах, на менскіх вуліцах, разыходзячыся пасля сустреч на філфаку БДУ. Сіпеваш Майстроў

ню навучыла Ларыса Сімаковіч, на той час сама яшчэ студэнтка кансерваторыі.

* * *

Што такое сцэна, публіка й поспех, маленъкай Ларыса ведала зь пяці гадоў. І яе саму ў родных Баранавічах ужо прыкметлі. Аднайчы пасля чарговага канцэрту да яе падышла незнаёмая жанчына і распавяла, што для такіх, як яна, таленавітых дзяяцей у Менску ёсьць адмысловая школа. Ларыса прыйшла дадому і сказала бацькам: адвязіце мяне туды. Ніхто ў сям'і, натуральна, не ўспрыняў усур'ёз просьбу сямігадовага дзяціці — ці мала што яно там навыдумляе! Але Ларыса так умольвала, што бацька ўрэзце здаўся. "Добра, Ліда, — сказаў ён жонцы, — завязі ты яе ў ту ю школу, каб потым нас не кляла, што не пусцілі". На іспыту ў Рэспубліканскую школу-інтэрнат па музыцы і выяўленчым мастацтве (больш вядомую як "Парнат") яны паехалі, як на прагулінку, — нават усіх патрабовых дакументаў з сабой не ўзялі.

Сам іспыту Ларыса памятае вельмі выразна — чорнае піяніна "Беларусь", графін з вадой, стол з чырвоным абрусам, а за столам — сівыя вусатыя дзядкі.

Працяг на старонцы 6.

Маральна манаполія

Ад рэдакцыі "НН"

У 1994 г. кандыдаты ў прэзыдэнты баяліся, каб іх, крый Божа, не палічылі дэмакратам і незалежнікамі. Цяпер усё зьмянілася.

Толькі ляшны не падае сябе кандыдатам ад дэмакратычнае і апазыцьнаяе паловы выбараў і не друкуеца ў "Народнай Волі". Бла зан Крыжаноўскі сярод такіх прэзэнтэнтаў, далібог, ня самы непрадказальны. Вечер павярнуўся!.. Модна быць лібералам і цэнтралістам. І таму нават генэрал Казлоўскі, які шэсьць гадоў таму ў страшным сне не прысыпіў бы, што яго лаюць дэмакратам, цяпер узлюбіў старонкі незалежнае прэзы.

Усю восень і зіму палітыкі, інтелектуалы, культурнікі – мозг і сэрца беларускіх апазыцый – аналізівалі, хто з грамадзкіх лідэрў-цэнтралістаў мае найблізшыя шанцы стаць беларускім Каштуніцам. Праводзілі спэцыяльныя сацыялягічныя апытанні, прамацівалі глебу ў рэгіёнах, кансультаваліся ў Москве, Берліне і Вашынтоне. Абмяркоўвалі біографіі, здольнасць да калектыўнае працы, умение кантактаваць з людзьмі, выгляд, нават гучаныя прэзывішчай. Прычым наперад пагадзіліся, што гэта мусіць быць кампрамісная фігура, а не заўсімы апазыцыйнэр. Калі перафразаваць слова, што прагучалі тыдзень таму на круглым стале дзеячоў культуры ў рэдакцыі "НН", шукалі також асілка, які мог бы перамагчы Цмока, але пасыла сам не перакініўся у Цмока.

На ролю асілка вызваліся Сямён Домаш, былы кіраўнік Гарадзенскіх Чыгір, былы прэм'ер, Уладзімер Ганчарык, лідар афіцыйных прафсаюзаў. Пасыла да іх далучыўся Павал Казлоўскі, былы міністар абароны. "Чарты з табакеркі" ў разылк ня браліся.

Першое галасаваньне на Карадынай Радзе Дэмакратычных Сілаў яскрава выявіла сымпатіі незалежнай беларускай грамадзтва. Домаш набраў 9 галасоў, Ганчарык – 3, Чыгір – 1. У такой сітуацыі Ганчарык і Чыгір мелі б, па-нармальному, самі заявіць аб падтрымцы Домаша і далучыцца да ягонай выбарчай кампаніі. Гэтага не адбылося. Хоць, калі нехта мерыха ўдзельнічаць у патрыйчынно-дэмакратычным блеку, дык мусіць падпарицца пэўнай дысцыплінай і спавядзіць пэўныя каштоўнасці.

Малдова

Сындром двух беларусаў

Дзе два беларусы – там троі партыї. Гэты горкі жарт прыходзіць у галаву пры думцы пра нашых бэсарабскіх братоў па нядолі.

На датэрміновых парламэнцкіх выбарах у Малдове камуністы ўзялі 50% галасоў і.. 70% месцаў у парламенце. Патрыятычны і дэмакратычныя партыі разам сабралі на гэтах выбарах 40% галасоў і.. 30% месцаў у парламенце. Нават прайграўшы, яны маглі захаваць частковы кантроль над парламентам. Але ішлі яны на галасаванне аж 14 партыям і блёкамі. Зь якіх перадолелі 6%-ны бар'ер толькі 2 – лібэральны блёб Думітру Брагіша (13% галасоў) і Хрысціянска-Дэмакратычнае Народнае Партыя былога мадлоўскага Народнага Фронту (8%). Астатнія расцягнулись сілы. Вобраз перасвяраных між сабой “дэмакрату” і “нацыяналісту”, загруззых у ганебных змовах з карумпаванымі, але грашавітымі чыноўнікамі, быў непапраўна кепскі. Змарнаваныя галасы і надзеі выбарцаў. І, матчыма, Малдова зноў на дзесяцігоддзі адкінутая назад у Эўрапу. Ці ная тая ж бяды беларускіх дэмакрататаў? Ці ж і ў нас таксама кожны апальны намэнклатурнік не выстаўляе сябе лідерамі апазицый?

Малдова — рэспубліка парламэнцкая, таму лёс краіны на наступныя гады прадвызначаны, калі толькі не ўмяшаецца армія і нейкі мадлоўскі

Пінчэт не разгоніць новаабранага “савету” і не правядзіце жалезнай рукой рынковых реформаў, гэтак патрэбных найбяднейшай краіне Сярэдняй Эўропы. Во інакші камуністы будуць мець у заканадаўчым сходзе канстытуцыйную большасць, што дазволіць ім правесці “реформы” лукашэнкаўская тыпу законным шляхам.

Праўда, аб лідэрах кішынэўскіх камуністаў кажуць, што яны — стаўленікі ў большай ступені Парыжу, чым Масквы. Што, аднак, мала мяняе справу.

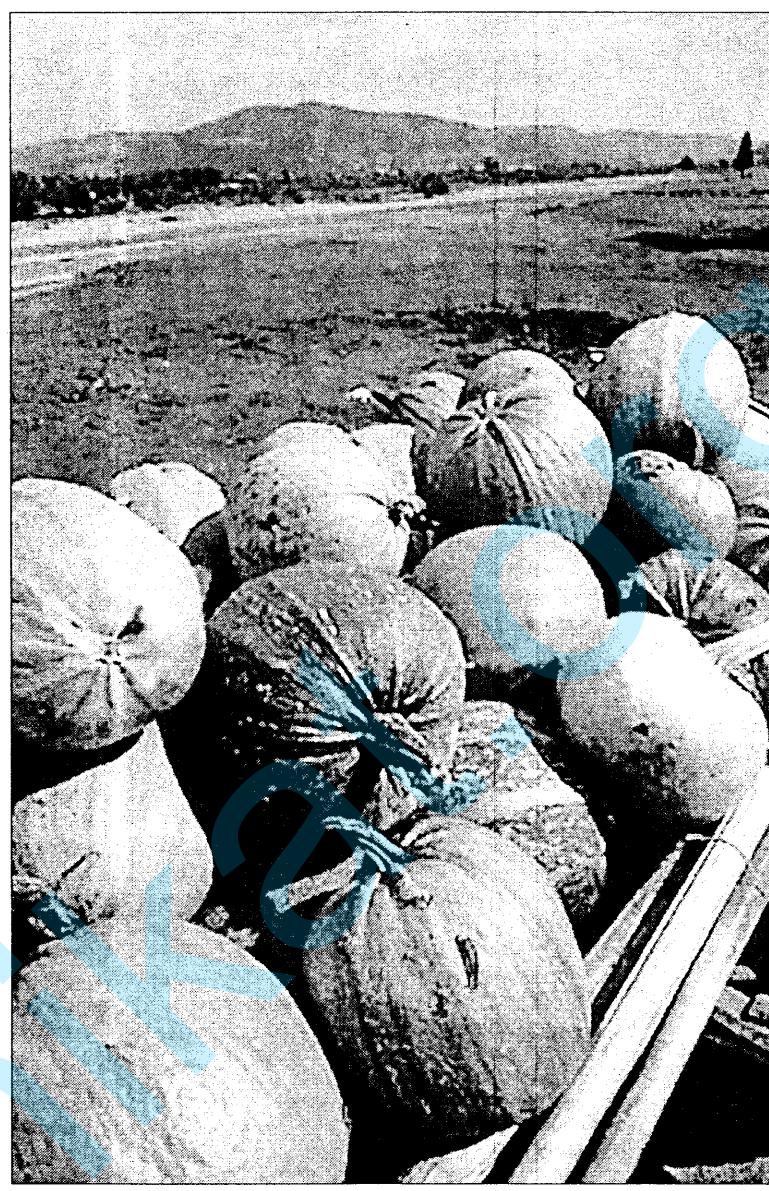
У Малдовы яшчэ менш выгоднае геапалітычнае становішча, чым у Беларусі. Яна ня мае выхаду да мора і запасаў каштоўнай сырэвіны, праз яе не праходзяць значныя камунікацыі. Сельская гаспадарка, аснова яе экономікі, па меры ўзмацнення кліматычных катаклізмов, звязаных з паяцільнем клімату, робіцца ўсё большы рызыкоўнай. Прамысловыя прадпрыемствы сканцэнтраваны ў зруспіфікаваным і этнічна ўкраінскім Заднястроўем.

Камуністам карціць хоць цаною васальнай залежнасці ад Масквы і русіфікацыі атрымоўваць газ і нафту па дэмпінгавых цэнтрах. “Лукашэнкаўская камбінацыя” набывае папулярнасці ў былых расейскіх каленіях. Такая капітуляцыя не пазбежна выкліча раскол у грамадстве, пратэсты інтэлігенцыі, нарастанне спажывецкіх настроў у грамадстве. Але за межамі Малдо-

вы зь яе мізэрнай геапалітычнай і эканамічнай вагою гэтага нікто не адчуе. Затое адпадзенне Кішынёва стане яшчэ адным ударам па ўкраінскай незалежнасці, што й без таго хістаеца. Калі “лукашэнкаўскім шляхам” пойдзе Украіна, гэта можа закружыць галаву Маскве. Але ці далёка прывядзе “лукашэнкаўскі шлях”? Сёлета Расея добра жыве, дзякуючы выгаднай канюнктуры цэнаў на нафту. А заўтра? Ці не атрымаюць мадлоўскія жаніхі ад крамлёўскай маладзіцы падводу гарбузу? Ужо сам факт, што Масква, якая ішчэ пяць гадоў таму змагалася за ўплывы ў Славаччыне, Баўтарыі і Сэрбіі, цяпер змушаная задаволіцца Малдовай і Беларусі, съведчыць пра аблежаванасць імпэрскага патэнціялу. На Радзіме “Одзірыдзі-дзіны” і “Фэцяскі” гэтага ня хочуць заўважаць.

Малдова — брыдкае дзіцяя каліяльных падзелаў Эўропы, адараўнае царскай Расеяй ад маці-Румыніі. Расея здаўна прывязала мадлоўскую эканоміку да далёкай мэтраполіі і пазбавіла яе тым самым лёгкім і пэрспектыўаў. Усё ж хочацца вerryць, што не сама гісторыя вы ракла Малдову на паўзунове існаваньне, а проста справа ў фатальнае няздолнасці нацыянал-дэмакрататаў у постсавецкіх краінах дабіцца адзінства шэрагаў і абісьціся без геншфтаў з упэцканымі ў напаўзаконнымі апэранцыі чыноўнікамі.

Барыс Тумар

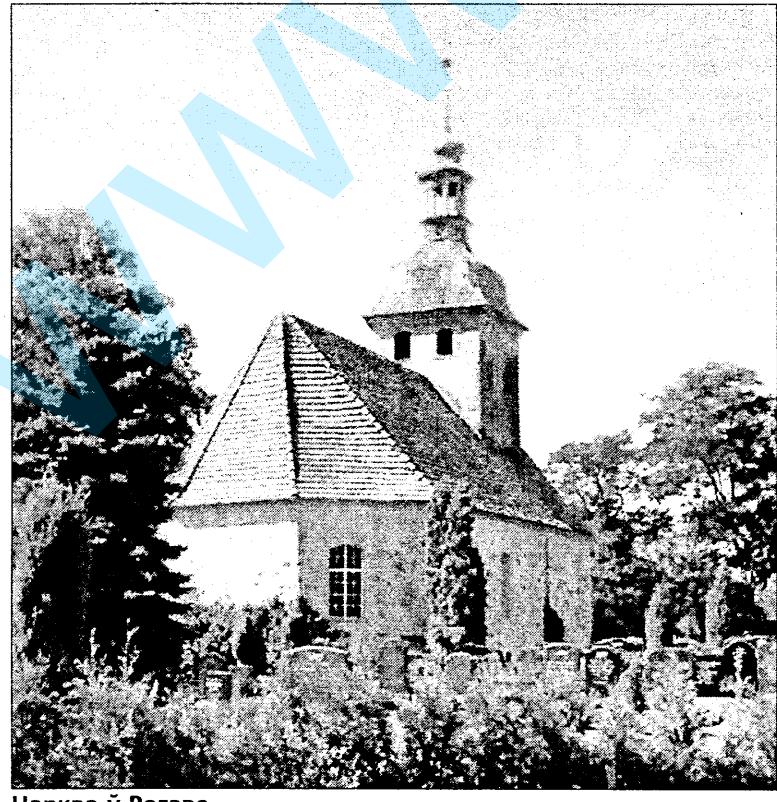
■ Наша бацькаўшчына – Цэнтральная Эўропа

Сымерць вёскі

Пасля аўяднання Нямеччыны ўзрос уцік культурных правоў сэрбалужычанаў — аўтахтоннай нацыянальной меншасці. Гэта маленькая заходнеславянская нацыя жыве ў Лужыцкай акрузе на ўсходненемецкіх землях Саксоніі і Брандэнбурга з VI ст. Сэрбалужычанамі лічыцца сябе 60000 чалавек, палова з іх дасённыя гаворыць мовай сваіх продкаў. Сэрбалужыцкая мова належыць да тых эўрапейскіх моваў, якім пагражае зынкненне. Пасля аўяднання Нямеччыны мінула дзесяць год, але палітыка наемцаў ўраду што да лужычанаў мала адрозніваецца ад камуністычнай. Урад напалову зменшиў свае субсыды для Сэрбскай Фундацыі, якая падтрымлівала большасць адукацыйных і культурных лужыцкіх арганізацый. Гэта паставіла пад пытаньне далейшэ існаванье лужыцкіх школаў, дзіцячых садкоў, мэдзяў.

Яшчэ за часоў камуністычнай НДР, дзе хранічна не хапала сырэвіны, некалькі лужыцкіх вёсак былі разбураныя, а на іх месцы была распачатая здабыча бурага вугалю адкрытым спосабам. Працаэс працягнуўся ў ФРН пасля ўзьяднання. Нямецка-србская вёска Горна (немецк.)/Рогаў (србск.) была выселеная 27 верасня 1998 г. дзеля адкрыцця новае кампаніі.

Ю.С.

Царква ў Рогаве

631 г. — першая згадка пра лужыцкіх сэрбах у Хроніцы Фрэдагара

990 г. — заваёва і хрысціянізация

славянскіх земляў немцамі

1574 г. — Альбін Мюлер надрукаваў на ніжнялужыцкай гаворцы Псалтыр і Катэхезу

1618—1648 г. — амаль палова сэрбалужычанай зыншчанай падчас Трыццацігадовай вайны

1842 г. — Гандрык Эйлер і Арност Смольер заснавалі штотыднёвую газету «Tydzenska Nowina», папярэдніцу «Serbske Nowiny»

1854 г. — першая масавая выезды сэрбалужычанай у Тэхас і Аўстралію

1875 г. — забаронена вывучэнне сэрбалужыцкай мовы ў школах

1877 г. — Якуб Барт-Цісінскі стварыў эпас «Nawożenja» (“Жаніх”) — вяршыню клясічнай сэрбалужыцкай літаратуры XIX ст.

1912 г. — заснаваны звяз сэрбскіх арганізацый «Domowina»

1933 г. — фашысты пачынаюць фізічнае і пыхалягічнае зыншчыненне сэрбалужычанай, забараняючы лужыцкую мову

1948 г. — парламэнты Саксоніі і Брандэнбурга прымалі “Закон пра абарону правоў сэрбалужыцкага насељніцтва”

1956 г. — першыя пратэсты сэрбалужычанай супраць разбудовы вугальніх шахтаў з патрабаваннем захавання ўнікальнай прыроды і культуры сваіх паселішчаў

Спасіба за пялямені!

“Наўгародскі мясны двар” заваліў менскі гастрономы расейскім пельменямі ў ружковых пачках, усе надпісы на якіх дублююцца па-беларуску. Адухўленасць такай павагай, ТВМ неадкладна даслала ў Ноўгарод ліст, у якім “падтрымала добрыя пачыні вытворцаў і выправіла недакладнасці і памылкі”. Апошніх, даречы, ніяк ня мешн за 14.

Чаму ж гэтакія міздзівездзяўтая ветлівасць выклікала такі імпэт? Калі абстрагавацца ў не ўспрымаць нас як із Расею як Расею — дышто што ту гэтага? Звычайнай зывя — інфармация пра прадукт падаецца на мове краіны, дзе ён прадаецца. Так мae быць. Гэта адпавядае міжнароднай практыцы ды элемэнтарнай этыцы I дзяяканіца імпартэру за такую ласку — тое самае, што вітаць волескімі прыездамі смецьцяў. Тым больш, што памылкі — папросту жахлівыя: “пялямені” — “энергетична каштаўнасць” альбо “хаваць пры тэмпературы”. Ды пялямені беларускія нашмат смачныя!

Так выглядае справа з пункту

Школка ў Лёндане

Пры лёнданскай Скарынаўскай бібліятэцы пачала працаваць беларуская школка для дзяцей. Першыя заняткі ў ёй адбыліся 24 лютага. Напачатку заняткі будуць праходзіць раз на месяц. Дзяцей у веку ад 5 гадоў будуць навучаць танцы, малаваць і міх гэтым — размаўляць па-беларуску. Надалей таксама будуць праходзіць заняткі па беларускай гісторыі і культуры. На першых занятках прысутнічала калі дзесяць чалавек — усе з сем'ёў, дзе хтосьці з бацькоў беларус. Прычым толькі некалькі з іх — з самога Лёндану, астатнія — з іншых месцаў Ангельшчыны. Хто з чытчоў «НН» хоча, хай прыводзіць сваі дзецы.

Што таное матрыца?

Гэта віртуальная рэчаіснасць.

Гэта сисцэма, якая тримае ўсіх пад кантролем.

Фантастычны блёкбастэр 1999 году — цяпер па-беларуску.

Тэл. (017) 213-43-52
220107 Менск, а/б скрыня №150

гледжаньня здаровае лёгкі, якая, аднак, не спрацувае, калі гаворка йдзе пра Расею, якой мы пагарджаём і бамося, як затурканы гома саветыкіс — непрадказальнае суседа-уркагана, якому закон не пісаны — можа бутэльку паставіць, а можа і жонку згвалціць. Гаворка йдзе не пра рэальную РФ, а пра Расею, якая існуе ў нашым уяўленні, на якую так зручна сыпісваць нашую ўласную баязвасць, нежаданне даваць сабе рады і адсутнасць самапавагі. Геніяльны ППРБ здолеў адчуць гэту струнку народнай души й съядома дазволіў съпінчыцу на сябе адказнасць за нашае ўнутранае бязлайдзіцце ў духоўную нішчымніцу. І панес гэтыя цяжар на съвет цэлы. Дазволіў нам адсутнасць самапавагі на гістарычную памяньне “людзьмі звашца” (чаму перад прыбалтамі такая праблема ніколі не паўставала?) — і звязаную з гэтым адказнасць.

Мы дагэтуль жывем ва ўяўнай краіне, дзе пануе права сілы, дзе можна забіць — і ўсе будуть маўчаць, дзе нікто нікому нічога ня вінны. Прыйчым АМОН, “палатка”, нават Лукашэнка — адыхаваюць тут другасную ролю. Нічога бы яны не зрабілі, каб мы, у большасці сваёй, ім не дазволілі, каб сваёй штодзёнай няўпэўненасцю, канфармізмам, які прымушае нас пераходзіць на расейскую ў мясным аддзеле гастроному (або, у вышыдку скрайнага патрыятызму, “падшукваць наўтраныя выразы”), не пацвердзілі, што жадаем жыць менавіта пры такім палітычным ладзе. Гэтая няўпэўненасць ва ўласнай вартасці, запаўглівая ўсімешачка на вуснах, адсутнасць самапавагі выклікае абыякавае стаўленнне да справы, якую робіш, — менавіта тому столькі халтуры ў нашай навуцы, культуры, палітыцы. Таму й на маем выніку і мусім па-дзіцячаму радавацца пры кожным сутыкненні з элемэнтарнай чалавечай ветлівасцю, не здагадваючыся, што яна мусіць быць нормай жыцця.

Сяргей Мікулевіч

Святыня вярнулася ў храм

21 лютага пры ўдзеле віцебска-га біскупа Уладыслава Бліна ад-былася незвычайная падзея ў жыцьці Глыбокага – асьвячэнне цудадзейнага абраза Маці Божай Падхорнай Глыбоцкай, які вярнуўся пасля рэстаўрацыі ў Глыбоцкі Траецкі касьцёл.

На асьвячэнні, акрамя вернікаў, прысутнічалі ксяндзы ўсіх парафій Глыбоцкага дэканату: кс. Кшыштраф Віцебскі, дэкан Глыбоцкі; ксёндз-прапалат Ёзас Булька, пробашч Марсіскага касьцёлу Святой Ганны; найстарэйшы ксёндз Глыбоччыны і Віцебскай дыніцы Людвіг Паўлік з Задарожжа. Біскуп Уладыслау прачытаваў казаніне з тэмамі любові да бліжніх і сям'і. Ён адзначыў, што сам нарадзіўся на Глыбоччине, паходзіць з Задарожжа. Пасля апопо-нія вайны быў выехаў у Польшчу, таму яму лягчай размаўляць па-польску, аднак ён сказаў: "Хто ра-

зумнейшы – можа маліца і па-француску, і па-польску, але я на каленях вас прашу, каб вы маліліся на беларускай мове, бо яна для вас родная". Са словаў біскупа, у Віцебску вернікі вельмі прыязна ставяцца да роднай мовы, бо яна для іх зразумелая.

Ініцыятарам рэстаўрацыі абраза быў колішні глыбоцкі, а цяпер лын-тупскі ксёндз Пятро Ўрубель. Рэстаўрацыя, паводле розных звестак, каштавала пад пяць тысячай даляраў.

Гэты абрэз некалі быў уласнасцю Глыбоцкага кляштару айцоў-кармэлітаў босых. Знаходзіўся ў касьцёле кармэлітаў пад хорамі, адсюль і назоў – Маці Божая Падхорнай. Пры касацыі кляштара кармэлітаў царскімі ўладамі за актыўны ўдзел мініху ў паўстанні 1863 г. і перадачы яго будынку "праваслаўнай благачынні" частка твораў мастацтва дасталася Глыбоцкаму

Траецкаму касьцёлу. Сярод іх – абрэз Маці Божай Падхорнай, крэс-тка з разъянімі ільянімі галоўкамі, скульптура Ісуса Хрыста, які сядзе ў калодзе ў царнавым вян-цы. Скульптура раней знаходзілася ў законным хоры і дзіўна пацела 10 жніўня 1763 г. Кармэліцкая хроніка паведамляла, што а 17-ай і а 22-ой гадзіне ўесь твар Ісуса пакрываўся кроплімі поту, і айцец-магістар Апалінары сыціраў яго ў прысутніцтве.

Інгледзячы на ўсе ліхалеццы і віхуры, Глыбоччыне ўдалося захаваць значную частку сваёй культура-гістарычнай спадчыны, а колішнія глыбоцкія ксяндзы – цяпер ксёндз-магістар Уладыслау Заваль-нік і ксёндз-біскуп Кірыла Клімовіч – у нашай сталіцы працуяць на ніве адраджэння беларушчыны ў касьцёле.

Уладзімер Скрабатун, Глыбокае

Лісты ў рэдакцыю

На Глыбоччыне – Камунізм

У свой час кукурузынік Мікіта абя-цаў: "Цяперашнія пакаленінне будзе жыць пры камунізме!". Называлася нават дата – 1980 год. 20 гаду тому сапраўднага камунізму так нікто й не ўбачыў ні ў Расеі, ні ў Беларусі. Затое камунізм удалося пабудаваць на Глыбоччыне ў першыя месяцы трэціга тысячагодзідзя. Мае інфарматары з розных вёсак (Заварата, Прошкава, Зябкі, Лучайка...) паведамляюць, што цяпер у краму можна хадзіць бяз глошы. Прыходзіш, а там ляжыць "галмуд", у які прадавец запісвае, што Франак ці Яздзя зязіл пэўную еміну на пэўны кошт.

Выдача прадуктаў на "вэксалі" звязана з тым, што сяляне ў калгасах ня могуць атрымазі заробак на яўнімі грашымі ад сънежнай мінулага году. Высьце сапраўдны можна знайсці з любога становішча, але заўсёды зъдзіўляе, што чамусьці вялікія жыхары лічыць сябе разумнейшымі, чымся гарадзкія. На розныя меркаванні апанэнтаў, што "бацька балягі", у кожнай вёсцы пачуеш адно й тое: "Тэрба працаўца, а не ерун-дай займацца. І ягадзіну, і грэбі сабраць, кабана выгадаваць... Тады й нешта будзе".

Дык і працуіце!

Скраб, Глыбокае

Сэрцы на кандомы

Няйтульна я сябе адчувала 14 лютага: ідзеш па вуліцы і вочы паднімчы ня можаш, бо няёмка. А часам нават гідка глядзець навокал, бачыць паца-лункі на кожнім кроку. Я не баюся, што міне абвінавацца ў зайдзіцасці ці пашлюць да Фрайда. Я баюся вульгарнасці ў каханьні.

Сэкуюлярызацыя хрысьціянскіх съвя-тваў змывана ўсю іхнію існасць: на Раство замест немаўліці Хрыста зъяў-ляеца камічны Сантаклаус – Святы Мікалай. Святы ж Валянцін рап-там паўстает ў якасці апекуна распу-сты. Святысьць робіцца роўнай гра-ху, і гэта не ўзышае, не ачышчае яго, а абражаете саму съвятысьць.

Акцыя моладзевых арганізаціяў праходзіла пад лёзунгам: "Свабоды!"

Любові! Пераменаў!" Спалучэнне першых двух словаў адразу насыць-рэжвалася: я не прыхільніца "свабоднай любові". А які пераменаў прагла-ши ў той дзень моладзь? Няжук пера-мены сэрцаў, хай і патяровых, на кандомы, хай і высакаякасныя? Цяжка мне было ўяўіць, што любоў, ка-ханьне, набываючы матэрыяльную форму, маюць выгляд гумовай пры-лады, што забяспечвае "сэкс без наступства". Вось гэлага я баюся: вульгарнасці ў каханьні.

На рознакалеровых сэрцах, якія, каб атрымала касаць "MORE кахань-ня" і ўжо згаданы сродак кантрацеп-цыі, трэ было сабраць па ліку апо-сталай (ци каленай ізраілевых, каму як больш падабаеца), былі цытаты з Найсвятым Кнігі пра найвышэйшую цноту – любоў. Жывое Божае Слова мянілі на гумовую рэч, пакліканую перашкодзіць зараджэнню новага жыцця!

Госпадзе, даруй нам! Веру, што даруеш, бо Любоў Твоя, абраражаная намі, – "Любоў цирпівай..." (1 Кар. 13:4), "...не памятае зла" (1 Кар. 13:5), "...усё пераносіць, усё ўерпіць" (1 Кар. 13:7).

Ды ці ж даруем мы сабе самі?..

Наталька Базылевіч, Менск

Ачысьцім Беларусь

Вясна. Прыйгрэе сонейка і паўста-ніць перад вачыма люду паспаліта-га прыхаваныя сынегам прадукты яго жыцьцядзейнасці. Распачнуча так званыя суботнікі, на якіх тысячы ні ў чым не вінаватых людзей будуць у найлепшых камуністычных традыцы-ях прыбираць на імі пакінутася лайно...

Ёсьць у Менску, ува Уручы, адзін незвычайны музей – музей валуну. Сабраны там каменныя волаты з усёй краіны ды выкладзены па абрэзе Беларусі (дакладней, БССР). Асобна пазначаны асноўныя рэкі, азёры, узвышшы, а таксама сталіца.

І надта ж упадабаў гэтае месца для свайго "культурнага" ападчынку наш электратрат. Наслаенны бітага шкла, аборгтак, бляшанак, коркаў, недапал-каў ды іншай халеры ўкрываюць малую Беларусь ад Браслаўшчыны да Прыпяці, ад Нёмана да Дняпра.

Дык давайце ж зладзім суботнік пад заклікам "Ачысьцім Беларусь!"

Газэта тваёй душы

"Наша Ніва" – гэта 12 старонак інфармаціі і камэнтароў пра пад-зеі ў Беларусі і съвеце штотыдня, гэта паўнакроўная беларуская культура, гэта жывы голас незалежнага беларускага грамадзтва. Аўтары і чытачы «Нашай Ніве» разам твораць краіну.

Падпісны індэкс 63125. Падпіска на 1 месяц каштует 964 рублі. Для менчукоў на шапік «Белсаюздруку» – 760 рублёў. Падпіску на «НН» прымаюць на любой пошце, у многіх шапіках «Белсаю-здруку».

ДЫК ПАДПІСВАЙСЯ!

Збярэмыся цёплым веснавым днём 24 сакавіка, са сваім рыштункам, ды прыбярэм гэтыя горы съмецьця.

Прыканцы, калі збярэзца дастаткова людзеi, можна стаць, узяўшыся за руکі, уздоўж мяжу краіны, паз-начаных камяніяmi, сымбалізующы рашучасць абараніць яе ад зас-мечванняня на толькі пабітві пляш-камі, але й Посахавымі-Замяталі-німі-Латыпавымі. Над месцам, якое пазначае Менск, уздымет бел-чырвона-белыя съцяя. Барды праспльваюць свае песні, паэты прачытаюць вершы.

Вячка Васіленак, Менск

Дзе пружанская каміны?!

Прыйшоў я неяк у краінажычы му-зай "Пружанская палацык", паглядзецы выставы там розныя, экспазыцыі, ды папрасіць яшчэ лахадзіць па неад-чыненых пакульн залях. Хаджу сабе, дык усё мне здаецца: чагосьці тут не стае. Думаў-думаў, дык згадаў. У 1986 г., калі тут была зубная палікі-ника, дзе й мене дазвалялося "згубіць" свой зуб, былі тут два чыгунныя ка-міны, а ў іншай залі – яшчэ адзін, цікавы такі, аблакдзены кахляй. А сёньня – толькі адзін застаўся, дык той, здаецца, не адсюль, ненейкі аж занадта ўбогі. Пытаюся ў супрацоўні-каў музею, чаму адзін камін, а яны какуць, што паслья рэстаўрацыі адзін і быў, іншых ня быў. Цікаўлюся, хто "рэстаўраваў" – аказваецца, Пру-жанская аддзел абласнога аўяднан-ня "Белрэстаўрацыі".

І якай ж тут рэстаўрацыя? Ад "пала-цыку" засталіся толькі съцяны, дах, дзіверы ды трохі керамічнай пліткі – куды падзелася ўнутранае ўбранье, каміны, печы "галяндкі" і многе іншое, пра што пішацца ў кнізе Пяр-вішына "Пружанская палацык"?

З фасаду на гаубцы адваліваеца тынкоўка ("рэстаўратары", праўда, ся-как тае падмазалі), усоды лупіцца фарбай, адвольваючы кавалкі цэглы ад коміна і г.д.

Дык вось хадзелася б спытцаца ў добрах начальнікай, як прымалі ў рэстаўратараў гэтае будынкі? Мне ад дасьведчаных асобаў дакладна вядома, што ў склад прыёмнай камісіі ўваходзіць інспектар па ахове гісторы-ка-культурнай спадчыны ўпраўленія культуры Брэсцкага аблвыканкаму "бэнэфавец" Леанід Несьцярчук. Як ён мог паставіць свой "аўтограф" на прыменных актах (каль такія наагул?)?

Ад рабацягі, які працаваў на гэ-тай "рэстаўрацыі", я даведаўся, што зынкія каміны знаходзіцца ў Бе-расьці, у кагосьці з шэфу рэстаў-рацы.

Вы не падумайце толькі, што я хачу, каб кагосьці засадзілі. Я не зьбіраюся, як той казаў, біцца гала-вой аб съцяну "зладзейскага бю-ракратызму" – мне ў мае гады толькі й трэба, каб людзі ведалі пра гэту справу, каб кожнou раніцу спакойна глядзець са свайго вакна на нашу пружансскую пры-гажосьць – "палацык".

Біскуп Уладыслау Блін асьвячае абраз Маці Божай Падхорнай Глыбоцкай

нальныя гербы гэтых народоў і на кожным камяні зрабіц надпіс на нацыянальной мове кожнага народа: "Тут загінулі беларусы, палякі, літоўцы ад рук бальшавіцкіх. Вечная ім памяць".

У Мядзельскім раёне ёсьць май-стэрня, дзе рэжуц валуни і вырабляюць помнікі. Калі помнік зрабіц з тутшых камяніёў – гэта будзе і сым-балічна, і прыгожа.

Войцэ Пачкоўскі, Мядзел

Рыгору Барадуліну

Мы, вучні 11-й клясы сярэдняй школы №5 Рэчыцы, вымушаныя звязніцца да вашай газеты з просьбай. Рэч у том, што 24 лютага Рыгору Барадуліну споўнілася 66 год.

З гэтай нагоды, як паведаміла школьная адміністрацыя, нікакай імпрэзы на будзе. Прычына: "бо гэта ж не юбілей". (Дарэчы, у мінульым годзе таксама нічога не было. Дык паўстае пытаньне: ці ведае адміністрацыя азначэнне слова "юбілей")?

Але мы ўсё роўна вырашылі пав-іншаваць любімага пээта з съвя-там, хай ў нас у школе, дык праз "Нашу Ніву".

"Шаноўны Рыгору Іванавічу! Хай біблітэека зъдзіўляе сялянінамі зусімі з ўсіх, што Вы раней съвята-вали. Жадаем Вам, каб Вашыя кнігі разыходзіліся вялікімі накладамі; любові моладзі (і ня толькі) і натх-ненія. Хай усё, што Вы бачыце на-вокал, выклікае радасць, а я ня смутак. (Апошнія паж

Праця са старонкі 1.

Значна пазыней Ларыса даведаецца, што экзамэн у яе прымаў сам Рыгор Шырма. А тады яна паводзілася зусім вольна — ссыпала "Туптуп, чаравік" і ўсявляя імкнулася зрабіць з немудраглестае песьнікі музычны спектакль. Пасыля іспыту камісія загадала Ларысінай маці тэрмінова падвездыц рэшту дакументаў — дзяўчынка бліскучая прайшла ў першую класу. Ішоў 1964 год.

"Слухай, Ларыса, — пытается я ў яе, — ты хоць разумела, што гэта школа-інтэрнат, што ты застанешся бяз мамы, адна, у чужым горадзе?" — Так, адказвае, разумела выдатна. — I не бялася? — Аñ. Усе плакалі, як мяне ў Менск праводзілі, і маці, і ёткі, а мне зусім не было страшна. Я вельмі хацела там вучыцца.

Фантастычнасць той сытуацыі я адчуваю вельмі добра — у мене самой дачка якраз сямігадовага веку. Не ўяўляю, за якія скарбы съвету яна багла пагадзіцца на такое, блізу сірочае, дзяцінства ў інтэрнаце — маючы жывых бацькоў. Але Ларысіна праға вучыцца, які ні неверагодна гэта гучыць, нават у сені гадоў была мацінейша за прыязнасць да роднага дому. "Я вельмі часта — і тады, і потым — лавіла сябе на адчуваньні, што стаю перад зачыненымі дзіварами. Нешта там ёсьць, і яно бязмерна мяне прыцягвае. Гэты магнэтызм я нічым не могу вытлумачыць..."

...Найгалаўнейшым урокам інтэрнацкага жыцця быў сам досьвед выхавання ў дзіцячым калектыве — з ягонымі жорсткімі ўнутранымі правіламі і бязылігаснымі "жартамі": калі, напрыклад, раніцай хтосьці з дзяўчакам не знаходзіцца на ложкі аднае панчохі і мусіць бегчы на сняданак з босай нагою. Самыя таленавітыя пэдагогі, відаць, ні здоліўшы па-сапраўднаму ўплываць на гэты замкнёны для дарослых съвет, дзе заўсёды ёсьць лідэры і ізгоі, дзе так лёгка аб'ядноўваюцца ўсе супраць аднаго і дзе часам даводзіцца трывалка непрыязнасць, кпіны і прыніжэнні. Вытрымлівалі далёка на ўсе. З сарака чалавек, прынятых разам з Ларысай Сімакович у першую клясу, школу скончылі ці то 9, ці то 11. Дзеля справядлівасці скажам, што ні ўсе ѿшли самі, некаторых адпічылі за недастатковыя посьпехі ў музыцы.

Апошнія Ларысы ні тычылася ніколі. Яе любімая школьнай настаўніца, Галіна Цітова, якая была яшчэ і загадчыцай музычнага аддзялення, падаравала яе пасыпку.

утварыла з вучняў малодзіцкіх клясаў хор і адразу зрабіла Ларысу салісткай (гэты статус дадаткова ўскладніў стасункі дзяўчынкі з аднакляснікамі). Менавіта Галіна Рыгораўна, як адчувае Ларыса, і вывела яе ў сапраўдную музыку. Імкнучыся ва ўсім наследаваць настаўніцы, Ларыса выбрала спэцыяльнасць харавікадыржора (зрешты, школу яна скончыла яшчэ і як піяністка).

Суворая інтэрнацкая рэчаіснасць мела ўсё ж і становічыя якасці — яна выдатна гарставала харкі. У старэйшых клясах Ларыса зрабілася прызнаным лідэрам. ("Я была такая "жалезная лэдзі" — моцная, часам нават да жорсткасці"). Але ўлады харкітар патрэбны дырыжору ня менш за музычны слых. І Галіна Рыгораўна, адчуваючы, што на яе вачах гадуеца самабытны музычны талент, часам даручала Ларысе кіраваць школьнім хорам, а потым падаўшы яе стварыць і першы самастойны калектыв: некалькі дзяўчынок пад кіраўніцтвам Ларысы Сімакович ссыпавалі апрацоўкі беларускіх народных песьні, прычым нярэдка Ларыса сама — на ведаючы, што гэта праца завецца складаным словам "аранжаванне" — перарабляла вакальнія творы для зымашнага хору так, каб іх маглі выконваць дзеці.

...Увесну, калі сыходзіў снег, а ў лесе зьяўляліся першыя кветкі, Ларысе падабалася гуляць у прыдуманую ёй саму гульню — ці то ў таемнічага Робін Гуда, ці то ў добрага дамавічка. Съветлым ужо наядзельнымі вечарамі, калі жыцьцё ў інтэрнаце крыху суцішвася, яна прабіралася на вахту, "выкрадала" з дошкі ключ ад кабінету Галіны Рыгораўны — і ўквечвала ўсё ўсе пакоі прынесенімі з лесу апрацоўкамі ды яловымі галінкамі. У гэты момант дзяўчынка чамусыці зусім ня думала, што яе могуць заўважыць, пацівіцца, чым гэта яна займаецца ў пакоі загадчыцы, насырьщицы, урэшце, — вачам Ларысы ўяўлялася толькі адна карціна: твар любімай настаўніцы, калі тая назаўтра адчыніць дзвіверы і ўбачыць такую прыгажосць...

Ці здагадвалася Галіна Цітова, сёняння ужо заслужаная настаўніца Беларусі, хто гаспадарыў у яе кабінцы наядзелямі, — невядома. Калі не — то няхай гэта таемніца раскрыцца для яе цяпер.

Потым была Беларуская дзяржаўная кансерваторыя, аддзяленне хар-

Мяяка трываласть

Ларыса Сімакович

равога дырыгавання. Менавіта там пасыля трэцяга курсу Ларыса сутыкнулася са зьявой, якой наканавана было ў значайнай ступені вызначыць яе далейшую яшыццё: яна ўпершыню пачаўчыла, як ссыпаваючы аўтэнтычныя беларускі фальклёр. Гэта сапраўды быў выпадак, ці "воля лёсу" — бо студэнты-харавікі ня езьдзілі ў фальклёрную экспідыцыю і мелі поўнае права атрыманы даўшым, ні разу не пачуўшы негарманізаваных вясняніак ці калядак. Фальклёрную практику мусілі адбыць "кампазытары", і Ларыса, сама ня ведаючы, чаму, напраслілася ехаць зь ім. Яны трапілі на Віцебшчыну — у край старажытнай і ўрачыстай гетэрфоні. Ларысу ўрэзала ўсё: напевы, рытмы, а найбольш — самі ссыпавачкі. Напачатку пагаджаючыся толькі "паказаць" песьню, вясковыя кабеты ўжо на трэцій ноце забывалісѧ аў сваім намеры й пачынаць ссыпаваць усур'ёз. То бок, выкладаючыся даастатку, дарэшты, не пакідаючы нічога недаговораным. Яны ссыпавалі — а па іхных тварах, як па книзе, можна было чытаць гісторыю іхнае маладосці, кахання, замужжа...

Успаміны аб тых віцебскіх ссыпавачках праз уесь год заставаліся такімі яркімі, што налета Ларыса ізноў папрасілася ў фальклёрную экспідыцыю. Потым яшчэ яшчэ — паездкі праглягаваліся ўсе: калі яна выйшла замуж, і перапынілася толькі з нараджэннем Ясіка. Але шмат гадоў потым ёй з туюго прыгадваліся азёры, кусты вяргнія ў гародніках і адчайна-безаглядныя жаночыя галасы:

"А Манечкін татулька
Ды прасіці ў Бога
На дзіцяцю паглядзеци..."

Досьвед фальклёрных практикі меў пэўную практичную наступствы. Ларыса рагтай зразумела, што ўсе чутыя і ссыпаваныя ёю раней апрацоўкі беларускіх народных песьні (нават зробленыя "клясыкамі жанру" — Галкоўскім, Шырмам, Копасавым) — гэта, мякка кажучы, вельмі далёкі ад фальклёру творы. Дакладней, яны ні прэтэндавалі на тое, каб называцца фальклёрнымі, гэта была акадэмічная музыка, усяго толькі ўтрутаваная на народных мэлёдыйах. Паўставала пытаныне: а ці нельга паспрабаваць сумясціць несумясцічнае? Як-небудзь інакшы зблізіць гэтыя два палюсы: аўтэнтычны фальклёр — і прафэсійнае мастацтва? Спалучыць пранізлівую шчырасць, наўнную даверлівасць, цём-

нае загадкае прадоныне не заўсёды ўжо зразумелыя фразы — і музичную мову XX стагодзідзя, адточаную вакальнай тэхнікай, эўрапейскай выкананнай? Здаецца, менавіта з такога імкнення і нарадзіўся другі кіраваны Ларысай калектыв — студэнцкі квартэт "Каралёнчакі". Ён выканаў Ларысіны ўласныя апрацоўкі беларускіх народных песьні. Ужо тады гэты апрацоўкі радыкальна разышліся як з магістральным для белавецкай музыкі аптымізмам полечкі-скакухі, так і з балотнай "беларускай журбою". Мэлёдыя, пачынаючыся нібыта ад звыклага парогу сялянскіх хаты, неўтыкмет завадзіла на такую вышыню, дзе маглі кружляць толькі буслы і чыстыя думкі — салодка-горкія, як арабінаўскі сок. А слова аўбраных ёю песьні — што гэта былі за тэксты??! "У каралія сядро двара стаіць явар зялёны, пад яварам Дунай ціхі...", "У Ерусалім калі места, ой, там ішла Божа Маці, несла съвечачку грамічную..." (Нагадаю, на дварэ стаялі марозны 80-я). Падобным чынам, мусіцы, вылекаваныя ад амнізіі ўзгадваюць даўно забытые маленствы...

Ларыса супала з Майстроўнія адразу, як быццам синхронна павярнуліся два ключы ў сакрэтных замках, і адчынілася патаемная скованка. А ў скованках, як вядома, хаваючы дзіве галоўныя рэчы — скарб і зброя.

У 1980 г., калі Ларыса Сімакович вучылася на 4-м курсе, яе ўзялі працаўца хармайстрам у хор Беларускага радыё й тэлебачання. Праз пэўны час Ларыса адчула, што пера-расла "штатны" функцыі (якія палігалі, галоўным чынам, у развучаныя партыі), і ёй захадзялася, як яна сама кажа, "быць мастаком". Але як толькі Ларыса паспрабавала працаўца з калектывам творча, реалізоўваць свое ідэі ўжо як дырыжор, ёй адразу далі зразумець, што кожны каток мусіці ведаць свой куток. Вядомы кіраўнік хору, народны артыст Беларусі, вырашыў, што аднаго таленавітага дырыжора на калектыву цалкам дастаткова. І ён прымусіў Ларысу сисцы.

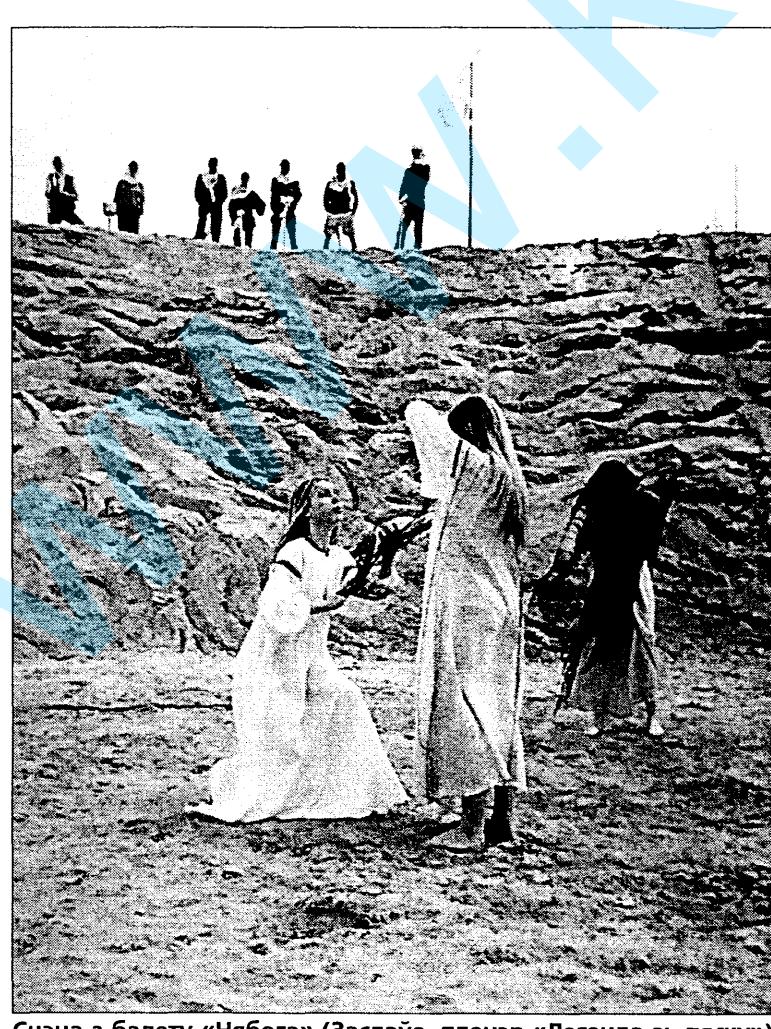
Атрымаўшы дыплём дырыжора-харавіка, Ларыса апінулася перед невырашальнай проблемай: куды

пайсці працаўца? На той час у Беларусі існавалі толькі три прафэсійныя харавыя калектывы, і ніхто з кіраўнікоў, вядома, не збираліся саступаць ёй месца. Узначаліць са-мадзейны хор? Гэта значыла — ад пачатку выракаць сябе на творчую нерэалізаванасць, бо аматарскія сльвіе ніколі не дасягнулі б прафэсійнага ўзроўню, да якога яна паспела прызыўчыцца ў хоры БРТ. Гаворка ўша не аб "прэстыжнасці" — Ларыса прагнела дасканалага гуку, яна чула яго ўнутры сябе і ўжо намацвала шлях, ужо нават трохі ведала, якім чынам выводзіць хор да такога гучання. У самадзейным калектыве і пра гэтыя мары, і пра адпаведны рэпэртуар давялося б забыцца позацца зь людзьмі, якія нават не заўсёды ведаючы ноты, і на пальцах тлумачыць таму, хто фальшыўца, каб ссыпаваў на два таны вышэй.

З гэтай, здавалася б, безвыходнай сытуацыі Ларыса знайшла абалотнае нечаканое выйсце. Яна вырашила паступіць у кансерваторыю другі раз — каб стацца яшчэ й кампазытарам. Менавіта яе згаданыя вышэй студэнцкія работы — апрацоўкі народных песьні — прыпягнулу ўвату Андрэя Мдзівані, і той пераканаў Ларысу, што ёй варта заніца кампазыцыйны ўсур'ёз.

...Можа, хто-небудзь думае, што вучоба на іншым аддзяленні ў той самай навучальнай установе вызывае, прынамсі, ад паўторнай здачы адных і тых прадметаў (кшталту марксізму-ленінізму альбо этнікі, напрэклад). Дык ён памыляецца...

Паралельна з вучобай Ларыса працаўала — хада Ясік быў яшчэ зусім маленькі, яна не ўяўляла сабе зъяўляцца ў "дэкрэтным зняволеніі". Працаўала ў розных месцах — з хорам таварыства інвалідаў па зроку, у клубе заводу імя Леніна. Калі Майстроўня распалася на некалькі "вузкаспэцыяльных" суполак (літаратурную, гісторыка-краязнаўчую і г.д.), з часткі тых, хто найбольш упадабаў сльвіе, утварыўся фальклёрны гурт "Дзяяныцца". Напачатку ім кіравала таксама Ларыса. Яшчэ праз нейкі час яна адчула, што на поўніцу ўвасобіць ейныя пляны, датычныя выканання беларускага фальклёру, здолеюць толькі выхаваныя ёю сама з маленства выкананыя. І Ларыса Сімакович робіць на-

Сцэна з балету «Нябога» (Заслаўе, пленэр «Легенда зь пяску»)

на злом

ступны знакавы для сябе крок — яна пачынае працаўцаў з дзецьмі. Спачатку гэта дзіцячы фальклёры ансамбль Палацу культуры тэкстыльщыкаў. А потым Ларыса пераходзіць на Беларускую тэлебачаныне, стварае фальклёр-тэатар “Госыцца” і набірае туды трохгодак. Сярод бытых майстроўцаў, якія таксама ў большасці пасыпелі абрасці самімі дзецьмі, лічыцца з вялікімі гонарамі аддаць дзіцяці “да Ларысы”.

...Некаторыя рэчы супадаюць у прасторы й часе так дакладна, што міжвоні пачынаеш думачы пра іхнюю невыпадковасць ці перадвызначаць. Вясновы вечар. Майстроўня, якая пасыла філфаку прыгутлілася ў Палац прафсаюзаў, зъбираецца на съезду. Туды ж кіруеца ѹ кіраўнічка — Ларыса Сімаковіч. Яна спускаецца з прыступак кансерваторыі і бачыць, што на Пляцы Волі бульдозёры пачалі руйнаваць будынак першага беларускага тэатру. За некалькі хвілін Ларыса дабяжыць да Палацу і здыханым голасам выдасті нам гэтую навіну. Па тэлефоне не ўдаецца звязацца ні з кім з упэўных людзей. Часу на раздум няма. Мастакі съехаха малююць даўжэнны плякат. З гэтым плякатам пра паўгадзіны мы выйдзем на грудок наступнага былога “Патсадаму” і пачнем скандаўцаў: “Руйнавацца помнік гісторы! Руйнавацца помнік гісторы!” Але пакуль плякат малююцца, кожны мае час на раздум: сысыці ці застасці. Яшчэ ніхто ня ведае, чым могуць пагражакі вулічныя акцыі пратесту. Яшчэ не было прэцэдэнту. І таму мы, натуральна, байміся. Гэты страх мяшаецца з ярасцю і афарбоўвае нашыя галасы такой нязвычайнай інтанцыяй, што той крк амаль дванаццаць год стаіць у мяне ўтруши.

...Пакрыгчаць на ўзгорку нам далі хвілін 10, ня болей.

Не сказаць, каб “рэпрэсіі” супраць мітынгуюшчыкаў былі надта ўжо страшныя. У турму нікога не пасадзілі, штрафаў не прызначалі (улады адрапетуюць такія дзеянні значна пазней). Па месцы вучобы або працы затрыманыя з міліцыі адправілі “цялегу”. А там ужо начальства, камсамол і партыя мусілі разбірацца з кожным “бунтавіком” парабоку. Мелі непрыемнасць некаторыя з бацькоў, калі яны займалі больш-менш значныя пасады (на прыклад, выкладалі ў інстытуце). Кагосяці са студэнтаў-майстроўцаў пазбаўлялі стыпэндыі, інтэрнату. У мяне асабіста ўсё скончылася сходам у кабінэце галоўнага рэдактара “Чырвонай змены” і атрыманнем ці то вымовы, ці то папярэджаньня, забылася.

Ларысу Сімаковіч выключылі з кансерваторыі “за нацыяналізм і пропаганду рэлігійных абрадаў”, узгадаўшы ёй і здаваныя толькі паваларускі іспыты, і съявівалі яе квартэтам “Ерусалім”, і тое, як яна аднойчы праpusыціла заняткі, даверліва патлумачыўшы, што ездзіла ў вёску на хрысьціны.

Напачатку была роспач.

“Чалавек ня можа паглядзець на сябе з заўтрашніга дня. Ён яшчэ ня ведае, куды павернецца лёс, і бачыць перад сабой толькі гэты жудасць факт: крах усіх плянаў”.

Але Ларыса шанцавала на добрых пэдагогаў. На гэты раз ёй дапамог узываніца Дзымітры Смольскі. Цяпер ужо ён запэўнівае Ларысу, што кампазитарская дзеяньсць — менавіта дзецьмі, лічыцца з вялікімі гонарамі аддаць дзіцяці “да Ларысы”.

...Можа, хто думае, што каб вярнуцца праз год на тое саме аддзяленне, у ту самую навучальную ўстанову, дастаткова “аднавіцца” ў ёй, выканашы патрабовыя фармальнасці? Ізоў жа ён памыляецца. Траба здаць усе ўступнія іспыты на нова і зноў апініўца на першым курсе. Трэці раз усё пачынаючы з чистага аркуша.

Ішло лета 1994 г. У кампаніі ўсёх жа бытых майстроўцаў мы адзначалі чыйсьці дзеня нараджэння. Тэлевізор быў уключаны, але на яго ніхто не звяртаў увагі, папросту нешта там цурчыла, як у ручайку, нейкая музика-танцы-воплескі. І раптам чуем: “Першое месца ў нацыянальным конкурсе прысуджаецца фальклёрнаму тэатру “Госыцца” за балет “Інтуіцыя міту”. Гэта быў не пазней за 12. Хто павертыць, што можна стаць да балетнага станка ў сталым веку і засвойць клясычную харэграфію? Ня ведаю іншага чалавека, апрач Ларысы Сімаковіч, каму бы удаўся гэты цуд. Увогуле на ведаю чалавека з мацнейшай слайволі...

Чаму раптам у яе жыцці такое месца пачала займаць харэграфія? Здавалася б, столькі іншых магчымасцяў для самавыяўлення — як дырыжорка, як кампазитарка, як фальклёристка, як піяністка, нарэшце. Але “раптам” гэта магло выглядаць толькі для старонінгія й на вельмі абазнанага назіральніка. Ларыса з маленства была неймаверна захопленая балетам. Яшчэ школыніца яна ўцякала па вечарах у тэатр на балетныя спектаклі — і вярталася ў інтэрнат апоўначы, самотна прабіраючыся паўзу ў цёмныя двары ды вулкі. Дванаццатагоддзячая дзяўчынка сама (!) пераразмілася ў тэатр з балерынамі і потым у антрактах заўсёды прыходзіла да іх у грымёрку. “Цяпер, з вышыні гадоў, я выразна бачу, што нават тады, калі я здавала ў школе выпускны іспыт па дырыгаванні — у гэтым ужо прысутнічала харэграфія.”

Імкнучыся, як і ўсім, да даскалаласяці ў сваёй праце авалодаць харэграфічным майстэрствам, у 1999 г. Ларыса — не павертыце — паступае ў кансерваторыю чацверты раз. На нядыўна створанае харэграфічнае аддзяленне. І яе прымасць — чалавека, які ня мае нават пачатковай харэграфічнай адукцыі! Але я ня дзіверы можа адчыніць талент, хоць сабе ў памножаны на ўпорыстасць даўшы ўзведзены ў ступені працавіцася. Другая (ня кожучы ўжо пра трэцюю!) вышэйшая адукцыя ў нашай краіне цяпер можа быць толькі платна. Грошай на вучобу — немалых — у Ларысы, натуральна, няма. І тады народны артыст СССР, прафэсар Вялінін Елізар'ев (відавочна, уражаны незвычайнай аbstавінай) прымае абсалютна неардынарнае раашэнне: ён дазваляе Ларысе на ведваць заняткі проста так, без усялякіх фармальнасцяў.

Пачаўшы гэты балет (на музыку Ларысы, натуральна!). Пра што ён быў? Пра ўсё, стручанае намі — і ўспадкаванае адначасова. Пра тое, што не дайшло, не захавалася, не перадалася ад прадзедаў нащадкам у выглядзе цласнай нацыянальнай эпасу, касмаганічнай міталёгіі, — але што прысутнічае, хаця ў раздробленне на тысячы аскепкаў, у тых бу-

ЧАЛАВЕК

дзённых і звыклых дзеяньнях, што нават не фіксуюцца съядомасцю. Вось рукі чалавека раскладаюць вогнішча. Кальшуць дзіця. Наліваюць ваду са збанка. Ларыса здолела ўбачыць і, галоўнае, паказаць гэтыя рухі так, што яны нібы засвяціліся знутры, набылі галіографічны аўбём, напоўніліся цалкам іншым сэнсам.

Балет “Інтуіцыя міту”, гаварылася ў анататы да яго, гэта “першая спроба тэатру перавесыці закадавану мову фальклёру беларусаў на мову плястыкі. Гэта — спроба сучасным розумам і эмоцыямі зразумець тую інфармацыю, што дасцяга кожнай наці на пачатку яе роду”.

...Можа, хто думае, што каб вярнуцца праз год на тое саме аддзяленне, у ту самую навучальную ўстанову, дастаткова “аднавіцца” ў ёй, выканашы патрабовыя фармальнасці? Ізоў жа ён памыляецца. Траба здаць усе ўступнія іспыты на нова і зноў апініўца на першым курсе. Трэці раз усё пачынаючы з чистага аркуша.

Чаму раптам у яе жыцці такое месца пачала займаць харэграфія? Здавалася б, столькі іншых магчымасцяў для самавыяўлення — як дырыжорка, як кампазитарка, як фальклёристка, як піяністка, нарэшце. Але “раптам” гэта магло выглядаць толькі для старонінгія й на вельмі абазнанага назіральніка. Ларыса з маленства была неймаверна захопленая балетам. Яшчэ школыніца яна ўцякала па вечарах у тэатр на балетныя спектаклі — і вярталася ў інтэрнат апоўначы, самотна прабіраючыся паўзу ў цёмныя двары ды вулкі. Дванаццатагоддзячая дзяўчынка сама (!) пераразмілася ў тэатр з балерынамі і потым у антрактах заўсёды прыходзіла да іх у грымёрку. “Цяпер, з вышыні гадоў, я выразна бачу, што нават тады, калі я здавала ў школе выпускны іспыт па дырыгаванні — у гэтым ужо прысутнічала харэграфія.”

Імкнучыся, як і ўсім, да даскалаласяці ў сваёй праце авалодаць харэграфічным майстэрствам, у 1999 г. Ларыса — не павертыце — паступае ў кансерваторыю чацверты раз. На нядыўна створанае харэграфічнае аддзяленне. І яе прымасць — чалавека, які ня мае нават пачатковай харэграфічнай адукцыі! Але я ня дзіверы можа адчыніць талент, хоць сабе ў памножаны на ўпорыстасць даўшы ўзведзены ў ступені працавіцася. Другая (ня кожучы ўжо пра трэцюю!) вышэйшая адукцыя ў нашай краіне цяпер можа быць толькі платна. Грошай на вучобу — немалых — у Ларысы, натуральна, няма. І тады народны артыст СССР, прафэсар Вялінін Елізар'ев (відавочна, уражаны незвычайнай аbstавінай) прымае обсалютна неардынарнае раашэнне: ён дазваляе Ларысе на ведваць заняткі проста так, без усялякіх фармальнасцяў.

Пачаўшы гэты балет (на музыку Ларысы, натуральна!). Пра што ён быў? Пра ўсё, стручанае намі — і ўспадкаванае адначасова. Пра тое, што не дайшло, не захавалася, не перадалася ад прадзедаў нащадкам у выглядзе цласнай нацыянальнай эпасу, касмаганічнай міталёгіі, — але што прысутнічае, хаця ў раздробленне на тысячы аскепкаў, у тых бу-

Сцэна з балету “Інтуіцыя міту”

...У ліпені 2000 г. у маёй кватэры звязані тэлефон, і я пачула Ларысін голос: “Прыходзь на мой канцэрт у Нацыянальны мастацкі музэй”. — “Гэта будзе выступленне “Госыцца” ці канцэрт з тваіх інструментальных твораў?” — перапытала я. — “Не. Гэта будзе мой сольны вакальны канцэрт. Ты яшчэ на чула мяне ў гэты якасці...”

Паклаўшы слухалку, я адчула, што ў мяне злыёк едзе дах. Реч у тым, што чыста вонкавы контраст паміж “вакалістамі” і “танцарамі” зафіксаваўся ў маёй памяці аж надта яскрава. Калісьці, у часы другой беларусізацыі, мне давялося весьці ў нашым Оперным тэатры курсы беларускай мовы. Заняткі заканчваліся дзесьці аж ад адзінадцатай, і якраз у гэты час пачынаўся перапынак у артысты. Яны зьбліжаліся ў тэатральным буфэце разам: бязважкія балерыны ў махровых халатах паверх трыко пілі сок, мажнія съпевакі застаўлялі падносы сымтанай, булачкамі, біфштэксамі... Мяне вельмі забаўляў гэты дыхатамічны падзел тэатральнага съвету, гэты зрокавая апазыцыя двух вялікіх музычных жанраў. Але каб адзін чалавек наважыўся пайднаць у сябе асобе і адно, і другое?

...У мастацкім музэі акурат экспанавалася выставка Шагала, таму я прыехала задоўга да пачатку канцэрту і паднялася на галерэю. Якраз там мяне і засльпей першы гук — выкананіца распівалася перад выступам. Але гэта не магла быць Ларыса, гэта быў абсалютна не яе голос! Я перагнулася цераз балюстраду. Вочы па-ранейшаму спрачаліся з вушамі. Ля рагаля сілнай нараджэннай гадоў-жыцці. Бо ў гэтым тэатры (з якім Ларыса з маленства мае нейкую містычную сувязь) яна сапрауды пачувалася дома: ёй было танчаць самастойна.

Дзядзька заслаў іспыты на харэграфічнае аддзяленне Акадэміі музыки, бо пяці гадоў прыходзіла на ўрокі ў Опэры тэатр — і заслалася нароўні з прафэсіяналамі. Дзядзька наведваў урокі ў Опэрын съкодзіў тэатралістада Валініні Елізар'еву, які нават і не здагадваецца, што падарыў Ларысе піль найдудоўнейшых гадоў-жыцця. Быў гэтым тэатральным буфэцам разам: бязважкія балерыны ў махровых халатах паверх трыко пілі сок, мажнія съпевакі застаўлялі падносы сымтанай, булачкамі, біфштэксамі... Мяне вельмі забаўляў гэты дыхатамічны падзел тэатральнага съвету, гэты зрокавая апазыцыя двух вялікіх музычных жанраў. Але каб адзін чалавек наважыўся пайднаць у сябе асобе і адно, і другое?

...У мастацкім музэі акурат экспанавалася выставка Шагала, таму я прыехала задоўга да пачатку канцэрту і паднялася на галерэю. Якраз там мяне і засльпей першы гук — выкананіца распівалася перад выступам. Але гэта не магла быць Ларыса, гэта быў абсалютна не яе голос! Я перагнулася цераз балюстраду. Вочы па-ранейшаму спрачаліся з вушамі. Ля рагаля сілнай нараджэннай гадоў-жыцця. Гэта не магла быць Ларыса, гэта быў абсалютна не яе голос!

Працяг на старонцы 8.

«Наша Ніва» 90 гадоў таму

Свяціны, Віленск. губ. 8 лютага быў тут суд над Тадэвушам Клімашэўскім, катары закалоў наожом караспандэнта “Наща нівы” Э. Якубовіча. Клімашэўскага бараніў адвакат і абараніў так, што таго засудзілі за убійства ўсёго на адзін год у адседку, год надзору паліцыі на духоўную пакуту.

Галуб

Працяг са старонкі 7.

манеру съпяваньця я ведала зусім няблага, дыў шмат хто з чытчоу "НН" таксама — не ў адной маёй сям'і дзеці засынаюць пад касэту зь беларускімі кальханкамі, даўным-даўно запісанымі Ларысай на радыё. Мяккая, пышчотная, утульна-хатняя афарбоўка яе тэмбру ў гэтых кальханках цудоўна надавалася для пе-сенек "пра ката-варката". І шмат каго гэтая "свойскаясьць" збыла з тропу. У сваёй кнізе "Лінія, што йдзе ў блясконцасць" (1999 г.) Юлія Чурко акрэсліла голас Ларысы Сімаковіч як "невялікі, але чысты". Сумнеўны камплімент для прафесіянала, скажам шчыра. Але адкуль было ведаць Юлія Чурко, уражанай балетнымі дасягненнямі кіраўнічкі "Госыціцы", што Ларыса ўжо не-калькі гадоў мэтаскіравана працуе і над сваімі вакаламі?

На канцэрце ў Нацыянальным мастацкім музеі голас Ларысы Сімаковіч гучай магутна ў раскошна. Яе найпрыгажэйшае лірыка-каляратурае сапрана адну за адной скарала вяршыні сусветнага бэлькантта — Керубіні, Гендэль, Пэргалезі, Страдэла, Рымскі-Корсакаў, Чайкоўскі, Пучыні, Варламаў... Думаць не хацелася ні пра што. Хацелася стаць пад плынні гэтага голасу і бясконца слухаць, слухаць яго, адчуваючы, як ён струменіцца скроў кожную клетачку істоты. Гэты голас гаварыў, што ў жыцці ёсьць надзея і съветласць, і ён сам быў гэтай съветласцю. Ужо пасыла чацвертага твору выбухнула першай ава-цыя, якая фактчычна не съціхала да канца канцэрту, перальвяночыся толькі выкананьнем нумароў. Адбівалі сабе далоні і тыя, хто прыйшоў паслухаць Ларысу, і тыя, хто апінуўся на канцэрце выпадково — за-вітаўшы на выставу славутага земляка. Сярод апошніх быў і першы намеснік міністра культуры Ўладзімер Рылатка. Ён некалькі разоў пераходзіў з месца на месца, слу-хаў з розных кропак — з галероі, з лесьвіц. Па твары было відаць: як музыкант ён зразумеў, што сутыкнуўся з унікальнаю зывай — але ня можа адразу ў гэта паверыць. А пасыла канцэрту ў яго зі кінарэжысёрам Віктарам Шавялевічам ад-быўся красамоўны дыялёт:

— Ну, як уражаны? — папытала-ся Шавялевіч.

— Ведаце, для мяне гэта было адкрыццё, — шчыра сказаў Рылатка.

— Што, Шагал?

— Не, Сімаковіч...

Пра гэту размову Віктар Шавялевіч апавядзе праз некалькі дзён пасыла канцэрту, калі мы з Ларысай сядзелі ў рээтычным пакой "Госыціцы" і спрабавалі разважаць на тэму: а што далей?

Каб жа гаворка ішла пра нейкую маладую й нікому не вядомую съпявачку з такімі вакальнімі дадзенымі, ясна рэч, што трэблю было бы ісці да дырэктараў Опэрнага тэатру, філіярмоніі і крычаць пра тое, што й на нашых суглінках часам трапляецца самародкавае золата. Але Ларыса Сімаковіч — далёка не пачатко-вец. Яе дасягненны ў розных сферах музычнага мастацтва неастречны. І я ніколі не паверу, што яна пагадзілася з бズувіці абсці свае творчасці да адной толькі кар'еры съпявачкі. Таму й пытаюся: якія яе амбіцы ў гэтай галіне?

Ларыса адказвае проста. Што яна цяпер валодае сваім голасам на-столкі, што адчувае ў сабе сілы браца за самыя складаныя вакальныя партыі. Што на канцэрце яе не асьляпіла захапленыя публікі — наадварот, яна выразна ўбачыла свае слабасці, і цяпер дакладна ведае, у які бок кіравацца. Тэхнічны момант зроблены — рэгістры выраўнаны, голас паддаецца. Тая праца, якая засталася, — гэта су-цэльная асалода. Гэта маніпуляцыя з тонкай гукавай матэрыйя, якая сама кудысці разъвіваеца, а ты слухаеш і спасцігаеш. Няма мяне, і слухаючы няма, а ёсьць тое, што ёсьць у гэтым гуку, і яму трэба дашь адбыцца... Гук — гэта хвала, якая

Мяжка трываласці на злом

Юры Плошчук

нясе інфармацыю. Ад характару інфармацыі залежыць узведзенінне гуку, пры слушанні інфармацыі яно павінна быць лекавым. Гукам, які злязрам, можа атчынчыцца прастора".

Ларыса марыла б, напрыклад, пра канцэрт у Камэрнай залі філіярмоніі. Але ідэтызм сътуцьці ў тым, што чалавек, які двойчы скончыў кан-серваторыю па іншых спэціяльнасцях, ня можа лічыцца прафесійным съпеваком — і таму ня мае права ні на залу для сольнага канцэрту, ні на віфшу для яго.

"Дык ж я табе не прыйшла ў га-лаву самай натуральная думка — што траба паступіць у кансерваторыю пяты раз?" — не вытрымліваю я.

Мы съязляемся разам, але ня надта вясёлым съмехам, усвядоміўшы, што абсурду ў гэтым ідэі ніяк ня больш, чым лёгкі.

* * *

той жывыя заўсёды спажывае
нейкі боль
(няхай сабе на пяць!)

проста дзъверы на пятлі іржавай
ветрам вернасці рыпяць

рыпяць

некта адчувае болю болей

выйсьце бачыць жадны

на ўесьсі свет

бо калі ні выхаду ні болю

дзе мастак

музыка

дзе пээт

Верш належыць Барысу Жанчаку, мужу Ларысы Сімаковіч. Пра гэты ўнікальны саюз двух надзвычай творчых людзей — музыкі і паэта — варта, безумоўна, напісаць асобны артыкул, а яшчэ лепей — апавяданне ці пазму, і я вельмі спадзяюся, што некта некалі зробіць гэтага лепши за мяне.

У тым будучым творы знайшлося б месца і рамантычнаму каханью (малады настаўнік Барыс Жанчак выкладаў Ларысе беларускую мову, калі яна вучылася ў "Парнасе"), і вернасці, і ахвярнасці, і дзясяткам супольных творчых праектаў. Апошні з іх — "Тры алегорыі Правялебнай Панны" для голасу і камэрнага складу. Адна з частак гэтага твору гучыць на кампакт-диску "Легенды Вялікага Княства". А той, хто трапіў з сакавіка ў Палац дзяяці і моладзі на рыцарскі фэст, мог пабачыць "Алегорыю..." і ў харэграфічным увасабленні. Дарочы, калі хто ня ведае: хлопец, які падчас выступу "Госыціцы" пранікнёна съпявай народныя песні, а таксама выконваў у "Алегорыі..." ролю Музыкі-Ваяра, — гэта Ян Жанчак, студэнт першага курсу музычнай вучылішні.

Жанчака, якая з маленства пе-

радусім выбірае прафесійную твор-часць, якай жыве не ў кватэры, а ў музыцы, мала надаецца на ролю "хатнія котачкі", і конкурсныя на леп-шую вышываную сурважку яе ня зва-бяць таксама. Але гэта значыць толькі тое, што шлюбы творчых людзей ня мусіць ацэнівацца па-водле традыцыйных крытэраў.

Асабіста ў мяне саюз Барыса Жанчака і Ларысы Сімаковіч выкликае здаровую зайдзрасць. Па-мойму, гэта проста неверагодная ўдача — ведаць, што можаша ва ўсім спа-дзявацца на чалавека, з кім назаў-сёды злучыў свой лёс. Што калі ты на маеш часу гатаваць вячэрку, то папросіш мужа, і ён падсмажыць бульбу. А калі табе спатрэбіўся тэкт для новай песні, ты таксама звернешся да мужа (бо хто лепш за яго адчуце, якіх менавіта словаў ты прагнеш?). І ён для цябе абавязково напіша выдатны верш. Напрыклад, вось такі:

гэта воблака з тваім воблікам
зъбег дажджынак ці ветру зъбег?
— гэта я адзінотай восеньскай
гэта я ўспамінаю цябе

гэта намаразь нібы навалач
паўтарае цібце цяпер
што мароз са сваёй выяваю —
гэта я ўспамінаю цябе

хай вятырска блакіт праторуе
за акном лядзяш растае
што ні ўбачу — дык непаўторныя
адшкука рысы твае

* * *

За 20 гадоў творчай дзейнасці кампазытарка Ларыса Сімаковіч напісала музыку да спектаклю "Кальска чатырох чараўніц", пастануліага ТЮГам, музыку да ўсіх фільмаў Віктара Шавялевіча з цыклю "Да вас, сучаснікі мае", сымфонію, сымфанічныя карынты "Мураванка" і "Пачатак роду", пастанарль "Зъвеставаныне", інструментальныя п'есы, шмат твораў для змяшана-га складу хору і мноства песьні. З усяго пералічанага гучала толькі музыка да фільмаў і спектаклю.

Ёю створаныя для "Госыціцы" харэграфічныя мініятуры "Яблыгны спас" і "Шляхамі ў вечнасць", а таксама шэсць аданактовых балетаў — прычым, падкрэсліваю, створаны ад пачатку і да канца: я не толькі музыка, але і харэграфія, і пастаноўка. Сярод іх, апрач "Інтуіціі міту", "Нябога" (кажучы словамі самой Ларысы, твор "пра сустрачку з самім сабой, пра тое, як сутыкаюцца дабрэйшыя і агрэсіўныя, якія жывуць у кожным чалавеку"), "Калінаў мост", "Эўтаназія. Апошні рytual", "Національны интерес" (як напісала

"Культура", "трэба ведаць беларускую патрыётку Сімаковіч, каб ацаніць сарказм назвы, наўмысна расейскамоўнай"). І яшчэ "Жах", аднойчы паказаны ў філіярмоніі на канцэрце "Госыціцы". Ён мае падзагалавак "Сучасная байка" і ўсё з пабудаваны на аўтэнтычных пры-казках, прымяўках і песьнях, спалучаных з харэграфіяй у стылі фольк-мадэрн. Што ж датычыць змронай назвы, дык Юлія Чурко слушна заўважыла, што гэты балет "працягты трагічнымі съветаадчуваньнем".

Пабачыўшы некаторыя з гэтых балетаў, рэжысёр Валеры Мазынскі сказаў, што такое эмацыйнае ўзрушэніе, якое робяць Ларысіны творы і яе акторы, ён вельмі рэдка адчуваўшы на драматычнай сцэне. Але паглядзець Ларысіны харэграфічныя творы немагчыма, бо "Госыціцы" нямае іх паказаць — тэатр амаль не выступае. Больш за тое: калектыв, які фармальна існуе пры Беларускім тэлебачанні, апошні раз здымалася тым самым тэлебачаннем у 1998 г., дык то вельмі фрагментарна. З усіх балетаў тэлебачанні дэманстравала толькі "Інтуіцию міту" — у рамках трансляцыі з ужо згаданага Віцебскага фэстывалю. Інакш, як съядомым ігнараванынем, замоўчаныем, зъдзесненем на чысьці загад, таё здымленыне не назавеш.

"Госыціца" стваралася, калі тэлебачанне ўзначальваў Генадзь Бураўкін. Ён сам быў вельмі зацікаўлены ў гэтым калектыве, і таму ствараліся ўсе ўмовы для працы фальклёр-тэатру, часта запісваліся перадачы з ягонымі удзеламі. Зъянілася кіраўніцтва — зъянілася і стаўленне. У 1999 г. Ларысе нават не перадалі запрашэнне на чарговы Віцебскі фэстываль сучаснай харэаграфіі, якое прыйшло на адрас тэлебачанні з пазначэннем калектыву і кіраўніка.

У фальклёр-тэатру няма мэнеджэра, які б займаўся арганізацыяй канцэртаў, як імі атрымліваюцца перадачы з ягонымі удзеламі. Зъянілася кіраўніцтва — зъянілася самому хадзіць, напрыклад, у той самы мастацкі музей і прапаноўваць свой канцэрт. А ў адзінку адъектара, які яшчэ й у вочы на бачыў ні мяне, ні "Госыціцы", — "Нам лапіць ў музэі непатрэбныя". Такія рэплікі мяне забіваюць, і трэба шмат часу, каб ізноў узняцца апушчаныя рукі. Калі я выконваю абавязкі мэнеджэра, плачу — адчуваю, што займаюся сваёй асобай, а калі працую творчу, то займаюся нечым іншым, нащмат важнейшым. Я ўсё чакаю, калі ж тое, што я раблю, спатрэбіца некаму яшчэ. І ведаю, што магу не дачацца.

Нядаўна мне трапіліся словаў польскага філёзафа Кшиштофа Чыжака, якія наставілі мноему

здрасціца

"Ты можаша гадоў сумленна над нечым працаўваць, можаша многаму навучыцца і шмат дасынгнуць, але ў жыцці прыйдзе такі момент, калі ты ўсё аддасі, калі табе давя-дзеца аддаць гэта ўсё за бесцень, за фігу з макам. І калі ты ні надалей будзеш стаяцца на сваіх нагах, калі не затрэцца тваё імя, гэта значыць, што ўсё гэтыя гады ты працаўваў над нечым зусім іншым, нечым непара-ўнайна больш важным, чымся ней-кія званні і становішча ў съвеце".

Жыццёчаста падаецца нам роўнай, даволі аднастайнай і трошкі нудотнай чарадой дзён — але толькі да моманту, пакуль на здарыцца штосьці, што ўшчэнт зруйнует гэту стабільнасць і не пакіне каменя на камені ад звыклага съветаўпрадкаўніцтва. Падрыхтавацца загадзі да такога выпадку немагчыма. Пры сут-стрэчы з'імельга не разгубіцца. І ў першыя імгнінні гэтага землятрусу чалавек заўсёды застаетца адзін пад заваламі.

А вось далей бывае па-рознаму. Ён можа вельмі хутка сканаць у самоце і цемры, згубіўшы надзею вырвавацца з палону, — а можа пачучыць праз тоўшчу абрывнутага бото-

ну далёкія галасы сяброў. І будзе трывалы, ведаючы, што яго абавязкова выцягнуць.

Некалькі месяцаў таму ў Ларысы Сім

НАЦЫЯ ПАЭТАЎ

Віктор Шніп

* * *

Мы пражылі дваццатае стагодзьдзе,
Як дзень адзін, самотны, нібы сон,
І съветлы, нібы зорка ў мёртвым лёдзе,
І чорны, як на рэштках Храма звон.

Мы аддалі дваццатае стагодзьдзе
Вятрам, якія падымалі пыл,
І пыл стаяў, нібыта крыж прыродзе,
І на крыжах трymаўся небасхіл.

Мы прапілі дваццатае стагодзьдзе,
І нас амаль няма, ёсьць толькі крык,
Што мы жывыя, што мы не ў балоце,
Хоць шмат хто з нас народам быць
адвый...

Мы пражылі дваццатае стагодзьдзе...

Балядада волі

Не пускайце мяне вы на волю,
Не шапчыце пра волю вы мне,
Бо люблю сваю сумную долю,
Нібы костачку вішні ў віне.
А дзе воля – ніхто з вас ня знае
І ніколі ня будзе ўжо знаць,
Бо над вами ўжо д'ябал лятае
І ў вас вочы, як пекла, тараць.
Не пускайце мяне вы на волю,
Бо я волі баюся, як вы,
Бо я ваш, бо я з вашага поля,
Дзе ўздымаецца попел сівы
Аж да хмар са згарэлага Храму,
У якім не маліліся мы,
А малілася нашая мама,
Каб ня зналі сумы і турмы
Адзіночка, сумныя дзеци,
Што хацелі, каб лепей было...
Не ўтрымаць вам мяне, бо я – вецер,
І ў віне я ня бачу съятло...

* * *

Вялікая, самотная Расія,
Заўсёды ў золаце і ў лахманах,
Глядзіш у далечы, табе чужыя,
Нібы на голае дзяўчо манах.
А мы ня ўдалечы, мы прад табою,
Ня бойся, мы нікуды не ўцячом
І не зънясем сваю зямлю з сабою
Ні начу цёмнай, ні найсъветлым днём.
Вялікая, самотная Расія,
Як многа азіятычны ў табе,
Ды гарады люблю твае малыя,
Дзе ў ноч на вадасцёкавай трубе
Іграе вецер Глінку для паэта,
Які прыехаў не з краёў чужых,
А зъ съветлага бярозавага лета,
Дзе многа прыгажуняў маладых,
Што хочуць годна жыць пад родным
небам,
Дзе вечна продкі нашыя жылі,
Якім зямлі чужой было ня трэба,
Ды не цураліся сваёй зямлі.
Вялікая, самотная Расія,
Вялікай будзь, як боскія дамы,
Не з-за таго, што зынкнем мы, "малыя",
А з-за таго, што будзем мы!

Станіслаў ВАЛОДЗЬКА

• • •

Гады бярцуць разьбег,
Задумайся глыбока,
Прыгледзіся да сябе,
Прыгледзіся пільна з боку
Высокай той гары
Крутой – магілы брацкай!

Гарачая пара
Настала
Разабраца:

Хоць кожны не съвты,
Ды ўсе твае пралікі
Вялікія ў тым,
Што часам ты – двулікі!

Нялёгка быць сабой.
Цяжэй, чым сам, быць
лепшым.
Вядзі з сабою бой –
У табе твой вораг зълейшы!

Ен гнеў твой разьдзімаць
Амаль зь нічога ўмее!

А ты сябе трымай –
Хоць руки занямелі!

Імкні сябе,
Куды
Сумленыне папрасіла б,
Свой шлях трымай, як
съязг,

Хоць – съмерць вачмі
каслі бі!

Калі за прауду ѹдзеш,
Страшней за ўсё – збаяцца!

Героі за цябе ж –
Гарой магілы брацкай!

Ну як ты апраўдаць
Надзея іх ня зможаш
І ворага свайго
Зацягата ня зможаш?!

Ні ў якім – не забудзь
Пра доўгі доўг свой самы:
Ты Чалавекам будзь
З апошніх сіл часамі!

Віктор Шніп

НЕ ХВАЛЮЕ

Не хвалюе прыхільнасць да
роднае мовы,
Бо забыўся на самыя
простыя слова,
Бо заплюшчаны вочы ад
рання на дочы,
Бо ня здолыны да цёмнай
кватэры дакрочыць.
Хай гладзіць і съмяюца з
такога прывіда,
У азёры плююца свайго
крайвіда,
Спадзяюца на чорнае
злоснае сонца,
Што няшчадна ўсё губіць і
паліць бясконца...

Не хвалюе прыхільнасць да
роднае мовы,
Як забыўся на самыя
простыя слова.

Наталья ДЗЕНІСЮК

• • •

Бог жыве на небе?
А можа, ў наших душах?
А, можа быць, і недзе,
дзе зараз нас няма?
Няма і ўжо ня будзе
і не было ніколі.
І ці жывем напраўду
у гэтым съвеце мы?

АЛЕНА АДАЧИНКА

Вольга КАЛЕНІК

• • •

...! быў водгук мэлёды –
дрогі
на кончыках пальцаў
мяккі пылок хвяляванья.

І быў водар мэлёды –
водар азёрнага срэбра
ў перастаялай траве.

І быў смак у мэлёды –
водбліск апошніга промня
ў вяслакавым крышталі.

І быў подых мэлёды –
сон адзінства ветру
ў съпелым закінутым садзе.

І быў смутак мэлёды –
па съвяты ў несканчонай
начи,

па Храме ў зас্তяглай

і па забытай Радзіме.

• • •

Вечар
нажнікамі стрэлак
на цёмнай съяніне

рэжа хвіліны маучаньня
па сённяшній порцы

стрыманага захаплення
здолынасцю сонца

паміраць несапраўдна,
даючы зразумець

бескарынсця
начной дыядэмы.

Потым, на золку,
першы ж промень зруйнue

тысячы закаханасцяў
у далёкі зоры,

а зараз –
час наліваца

мэнтолам ночы,
легкаважна забыўши,

што хутка
прыдзе

зіма.

Наталья КАСЦІЯНОК

• • •

На досьвікту –
вясновых зёлак водар,

Іскрыца срэбрам
невядомыя шлях.

Здаецца, мне аднога толькі
шкода,

Што не магу імчаць

на цягніках...

Мы – КАНСТАНТА

Святлане С.

Куды? Туды,
куды бяжыць чыгунка,
Дзе колераў і гукаў
карагод.

Пад грукат колаў
цягніковых гулкіх,
Як не чакаць,
як не шукаць
прыгод?

Мы – КАНСТАНТА

Святлане С.

Мы – канстанта,
Душа Атлянта –
Моцная,
Непарушная.

Мы – дарога,
Абраная Богам, –
Святая,
Адзінадушная.

Сонца гарачае – жыцьцё...

Каханье – гарачае
сэрцабіцьцё...

А Вясна – эта Мы,

І Пачатак – Мы.

Усюды Мы, дзе няма зімы.

Жывое імя

народу

Імя народу на шляхах,
Якімі продкі ішлі,

Ты гуку роднага шукаў,

Ды гук нямы, чужы.

А можа, і гаворыць ён,
Мо ты ня чуеш – съпіш.

Такім, як быў, такім, як
ёсьць,

Чытай свой імяспіс.

Міхаіл ЛЬВОВІЧ

ПРЫЗНАЧЭНЬНЕ

З наканаваным сустрэўшыся
векам,

Каб не дарэнна растратіць
яго,

Трэба, прыйшоўшы на съвет

чалавекам,

Ім і застацца да скону

свайго.

Віталій РАВІНСКІ

ПРЫЗНАЧЭНЬНЕ

З наканаваным сустрэўшыся
векам,

Каб не дарэнна растратіць
яго,

Трэба, прыйшоўшы на съвет

чалавекам,

Ім і застацца да скону

свайго.

Каб не лічыцца ў людзей

недарэкам,

Годнае месца між імі

займіце,

на цягніках...

Наталья КАСЦІЯНОК

На досьвікту –

вясновых зёлак водар,

Іскрыца срэбрам

невядомыя шлях.

Здаецца, мне аднога толькі

шкода,

Што не магу імчаць

на цягніках...

Наталья ДЗЕНІСЮК

На досьвікту –

вясновых зёлак водар,

Іскрыца срэбрам

невядомыя шлях.

Здаецца, мне аднога толькі

шкода,

Што не магу імчаць

на цягніках...

Наталья КАСЦІЯНОК

На досьвікту –

ЭС

Раней, калі на стале селяніна ляжай пад абрусам бохран хлеба, лічылася, што сям'я жыве ў дастатку, што гаспадар заможны. Але не заўсёды так бывала цягам таго часу, які мне ўжо пашанцавала пражыць.

Успамінацца раныя маленства, калі я мог скавацца ў жыпце на асабістым бацьковым шнуре на паплавах, нарваць на мякы васількоў і нават паласавацца каля вялікай групкі.

Аднак хлеба настале пад абрусам на памятаю. "Чэкар" (гэта называля масі нас, сваіх пляцёў нашчадкаў) не дазваляла яму залежвацца і чарсыцьцець. Тыя трыватыры "як жарон, буханкі хлеба", якія пякля маці два ці три разы на тыдзень, зынічаліся намі старана да апошняй скарынкі. Час ішоў, мы падрасталі, "заместа палосак убогіх і вузкіх калгасных нівы, як мора, ляглі". Аднак мукі ў нас ад гэтага не пабольшала, і куткі хатніх хлеб маці перастала выпякаць. Мы, дзеци, цяпер толькі успаміналі, як церліся ля прыспеку, замінаючы маці дастаць звярненія круглы, пахучы, пульхны, часам падгарэлы бohan, каб адкалупнучы пачарнелую скарынчу і паласавацца ёй. Цяпер хлеб, набыты ў краме, хаваўся ў куфар пад замок і прыносіўся да стала толькі падчас абеду. А каб купіць кілі ў два хлеба (у адных рукі больш не давалі), яшчэ трэ было кіляметры два ісці да крамы, займаць чаргу, лепей зь вечара, начаваць там. І тады ўжо, калі на выціснуць з чаргі, можна было

мець гарантую, што сям'я пасынедае з хлебам.

Калі ж не атрымлівалася, еслі праснакі — прэнсныя аладкі, замішаныя на жытній ці ячнай муцэ і вадзе, съпечаныя на патальні. Каб атрымаць муку, нам, дзецим, трэ было прыщемкам ісці на калгасную ніву па каласкі. Іх потым сушылі на печы, выцісці і зярніткі, веялі і ішлі да суседа, у якога цудам захаваліся жорны (бо ў астатніх сільчан калгасных актыўністў паразівалі іх на дробныя кавалкі), — змaloць на муку. Цяпер ужо думкі аб кавалку хлеба не пакідалі ні малых, ні старых.

Хто мог купіць, купляў, хто не — пераходаў на "другі хлеб", ці, як цяпер кажуць, — "бульбянную дыету". Адсюль, відаць, і ганебная нашая мянюшка — "бульбаши".

Гэта адбывалася ў тых часах, калі мы былі багатыя мясам, і хлебам, і рыбай", а некаму ўжо "па трубах да хат прыбягала вада". Цяжка успамінаць пра лусту хлеба і ў ваеннае ліхалецце. Хай яно сабе! На вайне, як на вайне, як цяперака ў Чачні...

А жыцьцё людзкое бязыць і часам зымнянецца, людзі нараджаюцца і паміраюць, а хлеб, як і спрадвеку, для простага чалавека застаецца асноўным харчам.

У найноўшыя часы, калі за цюменскія нафтадаліры началі купляць зерне за мяжой, хлеб у крамах можна было набыць і без чаргі. Быў і такі практык пэрыяд, калі звычайна адзіны гатунак хлеба завозіўся ў сельскія крамы для людзей другога гатунку, якія набывалі яго без чаргі

на 2-3 сутак для сябе і свойскай жывёлы.

У гарадах цывілізацыя пайшла значна далей, асабліва за апошнія дзесяцігодзінь. У Полацку ў вітрыне можна ўбачыць некалькі гатункаў хлеба, адрозных паводле тэхнолагіі, складу, формы, ну і, вядома, якасці і цаны.

Учора жонка прынесла з крамы кавалак падавога хлеба вагою 350 г, наразанага скібкамі і адмыслова запакаванага, праўда, даражайшага. Дзіўлюся і пытаю: "Ці не замежны?" "Можа і так, — адказвае, — на Задзвініні ўжо больш за месяц прадпрымальнікі гандлююць таннайшым за наш расейскім хлебам. Аднак паспытаеш маю пакупку". Распакавалі і пакаштавалі. Хлеб надзвіва быў съвекі, з водарам кмену і пасыпай, але яшчэ на зжатай, жытній ніве.

Калі зъелі па скібцы смачнага хлеба і дасталі па другой, з-пад улакоўкі вышла цыдулка, з якой даведаліся, што хлеб "весенний староборисовскій, подовыі, дата изготавления — 2001, энергетическая ценность 221 ккал. Полоцкого хлебзаводу".

Другая скібка "смачнага хлеба" падалася ўжо трохі гаркаватай, быццам бы чэрствай і як бы засыдала ў горле.

А назаўтра жонка зноў, як і да гэтага, заняла сорак пятае месца ў чарзе быльх будаўнікоў камунізму па таннайшым хлеб і, пасыль гадзіннага выпрабавання холадам, прынесла дадому бохран яшчэ цэплага хлеба, таго гатунку, якім колісі кармілі съвінчо.

Павал Бурдыка, Полацак

Ваш аповед "Іду на таран", надрукаваны ў №6 часопісу "Калосье", амаль дасканалы. Некаторыя радкі, сказы і нават цэлія абазы і стафонкі перачытаю многа разоў, сма��уючы. Праўда, заканчэнне, з пункту гледжаныя праўды жыцьця, спрошчанае, тады як удалы фінал мог зрабіць аповед бясцэлерам. І тэ было, ні многа ні мала, праста "угадаць" найбліжэйшую будучыню палкоўніка на постсавецкай прасторы з 1995 па 2000 г.

Варта адзначыць, што палкоўнікі драпаць ціківіком "Made in USA" на фотакамерах на будуць і глыбіца гаралку з гарла на будуць, і мастурбаваць, паглядаючы на караценку спаднічку буфетчыцы, таксама на будуць. Гэта справа сэржантаў і шарагоўцай.

Палкоўнікі мысляць стратэгічна, і калі хочуць — засвойваюць Камасутру з буфетчыцамі па поўнай праграме. Але перш за ўсё прыхватыўць трэтыгоры, робяцца губернатарамі і прэзыдэнтамі, ціснущыя ў парліамэнты, бяруць удзел у стварэнні карпарацыйна-паліцыйскай дзяржавы-імперы. Весь гэтыя стратэгічна-тактычныя мысльяры нам і цікавыя, бо ім з трэскам прайграли дэмакратычныя сілы як у Рәсей, так і ў нас, у Беларусі, і зараз яны перайначаюць нашае жыцьцё на свой палкоўніцкі кшталт. Сапрайды палкоўнікі носяць у сваіх валізах штаны з лампасамі.

Вінцэс Мудроў, паказаўшы вайсковую рэчаіснасць на высокім маніпуляціўні, дасканала і ў меру адбішы вайсковыя хібы (кожны таленавіты твор заўсёды перабольшвае, канцэнтруючы злыя жыцьця), прыканцы зрабіў разкі і глыбокі віраж уніз, да шэрай штодзённасці.

Нас, чытачоў і грамадзян, цікавіць: што далей? Сапрайды палкоўнікі навядуць парадак, а вось ці здужаюць яны так арганізацца дзяржавы-справы, каб мы паймічалі ў будучыню разам з усім цывільным съветам?

Шэршт рэчаіснасць... Навошта

Лісты ў рэдакцыю

Заўвагі пра палкоўніка

Вінцэс Мудрову

пра яе пісаць? Яна вакол нас усюды. Яна гуртуеца побач з кожным, яна на вуліцах, плошчах, на тэлеэкранах, у кватэрах. І нават у лесе можна сустрэць гурбы съмецьця, адкіды чалавечай жыцьця-дзейнасці. Бяры гэту ўшрасць у рамку, пераносы на паперу — і вось новы твор зроблены.

Вінцэс Мудроў дасканала малое рэчаіснасць, але не дае, не падказвае, не шукае высьця... Ягоныя героі — ахвяры. Вось апошні аповед, надрукаваны ў ARCHE, №9-2000, "Дарога ў дваццатку кроку", які праклікаеца з Сідаруковым "Выкраданьнем вепрука". І там і тут героі п'юць гаралку і чарніла з пачатку да самага канца, як і ў жыцьці. Дарога ў нікуды! Аніякія спробы выраўцаца з гэтага зачарванага кола. Усё аблкладзена пляшкамі з гаралкай, што выконваюць ролю чырвоных сцяжак для ваўкоў.

А нам так патрэбны і ў жыцьці, і ў літаратуры героі, лепш за ўсё маладыя людзі, якія ідуць супраць агульной плыні, праз чырвоныя сцяжкі преч з кола быдлоты. Яны

дасягнулі дабрабыту, стварылі шчасліўля сем'і, зрабіліся сапраўднымі людзьмі.

Бо сёняня на толькі можна, але і трэба ісці праз аблогу. У гэтым ісціні сапраўднага мужчыны. Герой нашага часу — той, хто ўцякае з кола брыдоты, п'янства, шэрсці, гультайства.

Таму ў аповедзе "Дарога ў дваццатку кроку" не стае аднаго пэрсанажа — аднавяскоўца, які самастойна дасягнуў жыцьцёвага дабрабыту, ажаніўся з самай прыгожай і разумнай дзяўчынай, займаецца пчаллярствам, гадуе худобу, згроб у сваю жменю гэтых п'янтылаў, быльх аднакляснікаў. Нават тамтэйшую адміністрацыю ён скіраваў у патробнае рэчышча. Вось гэты герой і купіў помнік таварышу Сталіну, які напомні аб мінушчыне.

Трэба патлумачыць, што ў будучыні няма месца для Гасюты, Міколы-ўнuka, Даніка Крываблоцкага. Калі хто з іх і выжыве, дык пра 20 год, прадраўшы вочы, убачыць, што нічога свайго няма: ні зямлі, ні трактара, ні майстэрні, ні жонкі... Іх

спойвалі, каб лягчэй было абабраць...

Калі чалавек прайграе жыцьцёвую барацьбу, яго павінен агортваць сорам! Пан Бог даў яму жыцьцё, а ён яго прасьвістай! Які ж ён герой? Ен мудак, а не герой.

Вось адна з рэальных і страшных тэмай жыцьця. Чалавек праз 20 год сустракае адзінную і непаўторную любоў. За 20 год ён апусціўся, забурэў, адзэрвянеў, можа ірвансці любога і кожнага так, што таму не памілкі заслышыці. І вось у чарзе, у краме ён сустракае Яе.

— Даніку, гэта ты? — ледзь чутна і нясьмелая спытала Яна. Ён апусціў позірк долу, кусаў руکі, каб не звар'яцца, і стаяў, як скамянялы, ня маючы мужніць зірніц у очы. Адзінай і Непаўторнай. Лепш бы яго пярн забіў на месцы, лепш бы ён на ходу.

Данік паваліўся на калені, і скліўшы галаву, мармыгаў: "Каюся, Божа, каюся". А вакол стаялі людзі і глядзілі на Даніка Крываблоцкага.

Чалавек атрымаў страшную жыцьцёвую Паразу, але грамадзіства, свялкі, сябры запакайваюць яго, што гэтыя паразы настрышна, плюнь на Яе, Даніку, і забудзься. Але не

усяядоміўшы паразы як Паразы, ніколі на станеш Пераможкам.

Сёняня трэба вучыць людзей глядзець крышку далей, на піць, дзесяць, дванаццаць год наперад. Маліваць ім выйсьце. І нельга пагаджанца з беларускім народным меркаваннем, што ўсё ад Бога, ад Лёсу, а ад чалавека нічога не залежыць (а раз так, можна піць з раніцы да вечара). Усе мы пакліканыя ў гэты съвет, каб нешта зрабіць, і на гэта нам дaeцца свабода выбару. Мы нават можам і нічога не рабіць! Але ў гэтым выпадку атрымаем бессэнс-сюнэ да жыцьця!

Шаноўны Вінцэс! Я мару, што праз некалькі год усе съядомыя людзі ў Беларусі будуть пытадзіць адзін у аднаго, і ці пасыпілі яны практыкі новы беларускімі раманамі. Магчыма, гэта будзе раман Вінцэса Мудрова пра нашае жыцьцё, пра Чарнобыль, пра здраду, пра кахраны, пра сънег і дажджкі, пра паплавы ля ракі, сініе неба, хуткаплынны час. Хопіць нам чытаць і назіраць у тэлескрынках чужаземнае жыцьцё. Як сказаў Сакрат Яновіч, "пра свае справы будзем гаварыць самі!" Пасыль "Іду на таран" мне здаецца, што ў Вас атрымаетца. Дыў гэты аповед насамрэч зьяўляецца часткай раману, файна-га, цікавага раману ці аповесці — таму так і кідаецца ў очы ненатуральнасць заканчэння.

Кастусь Травень, Менск

Тэатр аднаго актора "Зыніч"

сакавік 2001 — адзінаццаты тэатральны сезон

ЧЫРВОНЫ КАСЬЦЕЛ

12 панядзелак, пачатак 12.00.
"Маленьki ачёлак". С.Кавалеў.
Монаспектакль паводле вершай Кармен
Барнос да Гаштоўца. Выканаўца —
Раіса Астрадзіна

12 панядзелак, вечар, пачатак 19.00.
"Нобель — барвіны уладар".
Ул.Караткевіч.
Монаспектакль паводле аповесці
"Сівая легенда".
Выканаўца — з.а. Уладзімер Шэлестай

15 чацвер, пачатак 11.00.
"І творыць цуд актыса Гордзія
Ларыса". Абанэмант "Тайна зынічнага
святла" (сустрэча з пээтам Артурам
Вольскім і з.а. Беларусі
Ларысай Горцавай)

15 чацвер, пачатак 19.00. "Мне
снняцца сны аб Беларусі".
Янка Купала.
Пастычны монаспектакль паводле
малавядомых вершаў Янкі Купалы.
Выкана

Загадка Караткевіча

Сяргей Паўлоўскі

На пачатку 80-х сьядомыя беларусы съяўвалі. І сярод песень Беларускай съпэўна-драматычнай майстроўні была Багдановічава «Пагоні» — на матыў «Марсэльезы», бо іншай малёдвой тады яшчэ ня ведалі. Часам замест словаў «Пагоні» на той самы матыў «Марсэльезы» съяўвалі верш Уладзімера Караткевіча «Багдановіч». Замена падавалася адэкватнай. Караткевічавы словаў заварожвалі.

Съюжны час, бязъмежна-суровы. Сыліць народ, нібы зерне ў ральлі.

Ты прышоу
І гарачым словам
Рунь узняу на роднай зямлі.
Ты сказаў нам:
«Унукі Скарыны,
Дзе ваш гонар, моц і краса?
Есьць і ў вас, як у іншых,
святыня.
Не давайце святыні пасм!
Не давайце зе яе глуміца,
Бо прасльпіц яна ясну зару,
Бо святы ізумруд зымгліца
У пярсыцэнку тваім, Беларусь.»

Караткевічавы словаў заварожвалі сваёй таямнічай магіяй. І калі найбольш дасьведчаныя съпевакі ўжо ведалі, што пазаў выкарыстаў тут словаў Хрыста з Нагорнай казані ў Эвангельлі ад Мацьвея, дык наступныя словаў ўражвалі сваёй экзатычнай выключнасцю ды нетутыйшым бліскам — святы ізумруд у пярсыцэнку Беларусі не павінен быў зымгліца. Тэза ўспрымалася настолькі ж неаспречна, наколькі была нітцімнай. Часам думалася — чаму гэткі знаўца мовы і старажытнасці, як Караткевіч, на ўжыву слова «смаргад» замест «ізумруду»? Але пра то, што азіна чэты ізумруд, разважаць не хацелася. Не хацелася разбираць гэтую адначасова казку і ўжо вызнанчаную жыццёвую праграму. Ізумруд выпраменіваў вобраз Беларусі настолькі магутна і пры тым інтымна, што ўдавацца ў канкрэтніку не было поклічу. Нешта падобнае перажывалі майстроўцы, съяўляючы верш Натальлі Арсеньневай «У гушчарах». Эмацыйнай вяршынай там былі словаў: «Беларусь, Беларусь залатая, За цябе, за цябе мы ідзём!» Была б на месцы «залатой», да прыкладу, «дарагай», і тэкт адразу б рабіўся звычайнім і пабывтовым. Магчыма, і съяўвалі б яго на гэтак ахвотна. А тут — кожнага разу «дабіраліся» да тых апошніх радкоў «з залатой» Беларусі, нібы расцягваючы задавальненіне, нібы доўжачы гэтае чаеканье неизразумелага шчасціці, быццам рыхталіся да раптоўнага эмацыйнага ўзълётуту. Зразумела, што «залацая» была ў Арсеньневай малянкім паэтычным азарэннем, бязь нейкага канкрэтнага намёку ці шыфруўкі. Вось жа гэтаксама ўспрымалася і Караткевічай «святы ізумруд».

Для дасьведчанага ў беларускай літаратуре чалавека паходжаные Караткевічавага ізумруду ў вершы «Багдановіч» — не загадка. Дасьтакова звязаныца да твораў самога Багдановіча. Есьць там такі вершык зь дэўчанкою называй «Безнадзеянасць».

Скарына, доктар лекарскіх навук, У доўгай вонратцы на вежы сочыць зоры.
Яны спрыяюць! Час! З рухавых рук Скарыны п'е адвар пан земскі пісар хворы.
І ураз пабачыў ён, што ізумруд У пярсыцэнку залаты на пальцы штосі імгліца,
Што блеску ў ім няма...
І з болем тут

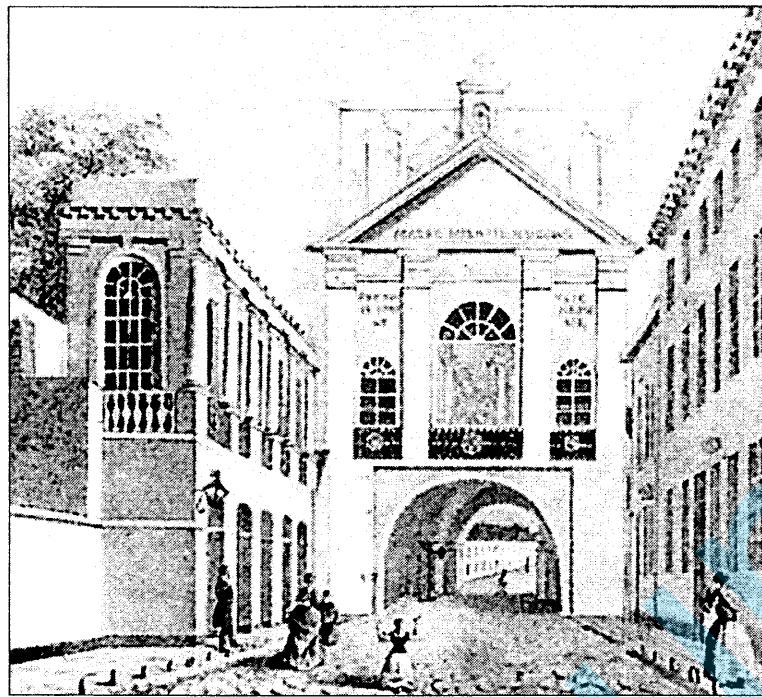
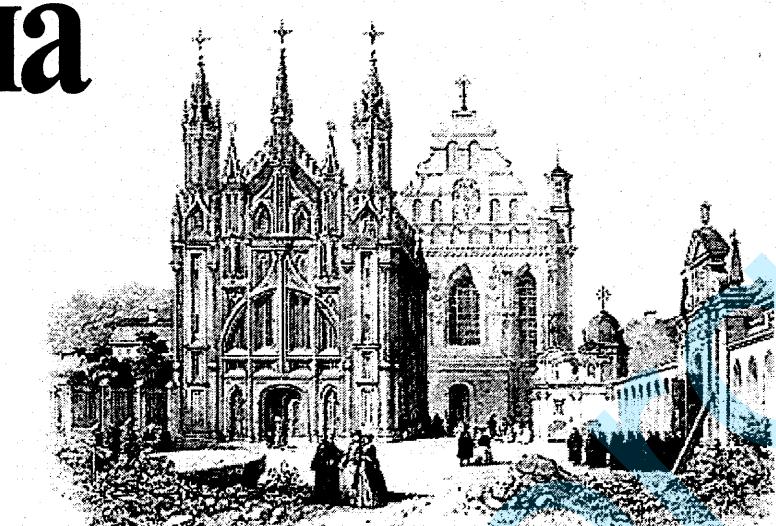
Ён зразумеў, што ўжо к жыццю не вараціца.

Як бачым, Уладзімер Караткевіч у вершы, напісаным да 75-х угодкі Максіма Багдановіча, выкарыстаў Багдановічаву сымболіку і образы — тут і Скарына, тут і ізумруд, тут і матыў Багдановічавай «Пагоні». Усё нібыта зразумела. Аднак ізумруд... З залатога пярсыцэнка хворага земскага пісара ў Багдановіча, дзе ён імгліўся, прадвяшчоючы съмерцічалавека, ізумруд у Караткевіча

ня мусіць быць уключаны ў віленскую нізку? Згадаем радкі:

Цымнене край зубчаты бора...
І тчэ, забыўшыся, рука,
Заміж пэрсідзкага узору
Цвятоткі радзімы васілька.

Запомнім гэты «васілёк». Аналіз паэтыкі Багдановічавых вершаў падкаса нам, што чыста фармальная гэта — той самы ізумруд, тая самая «разынка» ў палатне верша, што і «златая» Беларусь у Арсеньевай,

перамясяціўся ў пярсыцэнак Беларусі. Найбольш праста трактаваць і тут зымгленне ізумруду як прадвесцы съмерці Беларусі. Але ёсьць у гэтым вобразе і канкрэтны канцэкт. Каб адшукать яго, нам давядзенца зазірнуць у перадгісторыю напісаныя Багдановічавага верша.

Максім Багдановіч зь пляці гадоў невыезна жыў у далёкіх расейскіх гарадах — Ніжнім Ноўгороадзе і Яраслаўлі. Там ён з кніжак выучыў бородную мову і прасякнуўся беларушчынай, там пачаў пісаць вершы, якія дасылаў у рэдакцыю «Нашай Ніవы» ў Вільню. У рэдакцыі заўважылі маладога паэта і ягоны талент ды вырашылі запрасіць хлапца ў Беларусь. І вось у 1911-м годзе Багдановіч прыяжджае ў Вільню. Тут ён праводзіці некалькі дзён на праездам у Ракуцёўшчыну пад Маладечнам. У наступныя гады ва ўсёй творчасці паэта будзе выразна праглядаць жывы досьвед той падзеі, прычым ясна падзелены на гарадзкі досьвед і вясковы. Некалькіх дзён у Вільні яму хапіла, каб пасыля на працягу гадоў ашчадна выпісваць свае ўражаныні. Не кранаючы чыста віленскіх вершаў, сабраных у нізу «Места», можна ёсьць ў дзясятках іншых твораў убачыць тыя віленскія ўражаныні. Да прыкладу, у знамітых «Слуцкіх ткачыхах». Дасьвядчанаму ў біографіі Багдановіча гэты верш, ягоная тэма і образы могуць пададзіцца дзіўнім, маўліяў, пры чым тут Слуцак і радзівілаўскія мануфактуры. Але варта прачытаць успаміны бацькі паэта Адама Багдановіча, напісаныя шмат пазней пасля съмерці Максіма. Там згадваецца, што найбольшае ўражаныне на Максіма ў часе пaeздкі ў Беларусь зрабілі слуцкія паясы, якія ён разглядаў у Вільні ў калекцыі Івана Луцкевіча. Сённяня, між іншым, тая паясы знаходзяцца ў экспазыцыі літоўскага этнаграфічнага музею. Дык ці ж верш пра слуцкіх ткачых

толькі больш прадметная, па-багдановіцку. Васілёк дапаможа нам далей прасачыць скожэт з ізумрудам.

У часе тых некалькіх дзён у Вільні Максім жыў у сакратара рэдакцыі «Нашай Нівы» Вацлава Ластоўскага. Ластоўскі — гісторык і мовазнаўца, вялікі рамантык беларушчыны, паказваў Багдановічу Вільню. Вось тут друкаваў свае кнігі Францішак Скарына, мы пісалі пра ёго «Нашай Ніве», гэта выбітна постасць беларускага Адраджэння. Ня толькі першадрукар, але і астраном — Ластоўскі паказвае на вежу Верхняга

замку. Там Скарына сачыў зоры. А яшчэ ж і лекарам быў. Каго лячыў? Ну, да прыкладу, земскага пісара... У галаве Багдановіча роіцца ўражаныні і ўрэшце складаецца карыціна, якую ён пасыя апіса вершам Праўда, аднога сюжэту і пераліку Скарынавых умелстваў будзе мала. Гэта Багдановіч ведае з тэорыі паэтыкі. Патрэбная нейкай дэталь, якая зробіць верш філязофскім і вечным. І тут згадваецца пярсыцэнак, які ён сёньня бачыў у калекцыі Луцкевіча. Дакладна гэта, як у сноўце са слуцкім ткачыкам спатрэбіўся васілёк...

І тут самы час перайсыць да галоўнага пытання гэтага вершаванага «вузла»: што меў на ўзве Караткевіч пад святыніяй у тым радку з Нагорнай казані? Увага:

«Ты сказаў нам:
«Унукі Скарыны,
Дзе ваш гонар, моц і краса?
Есьць і ў вас, як у іншых,
святыня.
Не давайце святыні пасм!
Не давайце зе яе глуміца,
Бо прасльпіц яна ясну зару,
Бо святы ізумруд зымгліца
У пярсыцэнку тваім, Беларусь.»

«Святыня» ў Караткевіча ўжытая ў адзіночным ліку, у адрозненіне ад Нагорнай казані, дзе Хрыстос гаворыць пра святыні. Калі б Караткевіч гаварыў пра шмат святыніяў, атрымаўся б дыдактычны радок патрыятычнага зъместу. Але гутарка ідзе пра адну, найбольшую. Простая аналёгія са словамі храм тут таксама непераканаўчая. Караткевіч ведаў і цаніў шматканфесі

ійнасць Беларусі, а да таго ж у 1966-м рабіць таі адназначны рэлігійны акцэнт было і рысы, і — для багемнага асяродку паэтычнай школы — неадэкватна. Можа быць, Караткевіч называў съвятыню Беларусь? Але ж Беларусь тут названая сама сабою, гэта ўсе пярсыцэнку зымгліца ізумруд, калі будзе зглумленая съвятыня.

Пішучы верш-водгук на Багдановічава васьмірадкоў пра Скарыну, выкарыстоўваючы рытміку Багдановічавай «Пагоні» зе Вострай Брамай съвятыю, Уладзімер Караткевіч меў на ўзве Вільню — стражаную і нічым не апраўдана чужую. Вільню зе замкавай вежай і дамамі бурмістра Бабіча, які даў прыгутак першадрукару, зе слуцкім паясам ў беларускім музее Івана Луцкевіча, з васільком на іх і з пісарам земскім, які пісаў зразумела на якой мове. Вільню, культурную цану якой Караткевіч і ведаў, і вычываў, як рэдка хто з сучасных беларусаў.

Звышмалыны выкрык Караткевіча, які прагучыў у вершы «Багдановічу», менавіта з-за гэтай самай звышнасці на быў пачуты цэнзурай, бо звычайна вуха ня чуе інфрагукаў, якімі перагукаецца з суродзічамі «кормы какан», што шнуре ля вежкі. Гэты выкрык працягвае гучыць і сёньня, ён блукае рэжам па віленскіх вуліцах Завальнай, Вялікай Пагулянцы, Бастрабрамскай... Але чуюць яго адно кажаны. Караткевіч выказаўся, як выгукнүў. Такім чынам тэза пра немагчымасць новага нацыянальнага адраджэння бязь Вільні прагучала на поўную моц яшчэ ў 1966-м.

НОВАЯ КНІГА, ДАСЛАНЫЙ Ў РЭДАКЦЫЮ

Агляд-хроніка парушэння праў чалавека ў Беларусі ў 2000 г. — Менск: ГА «Праваабарончы цэнтар «Вясна», 2001. — 608 с. (8 с.: іл. — «Беларускі кнігабор»; гісторычна-літаратурны помнік). — Наклад 3200 ас. ISBN 985-6638-08-9

Мікалай Улашчык (1906-1986) — гісторык, быў рэпрэсаваны як «нацдэм» і звязаны з кругом гулагскага пекла. Паводле жыцця і працаў у Маскве. У книзе змешчаны гісторычна-краізнаўчы нарыс пра родную Улашчыкаву вёску Віцебшчыну, уводзіцца да манаграфіі «Нарсы з археаграфіі й крыніцнаўства гісторыі Беларусі фэўдалістага перыяду», рэцензія на вызначальная навуковую працу з гісторыі Беларусі, выдадзеную ў сярэдзіне XX ст., «Нататкі пра бадзяйны 1924-1929 гадох», атабіографічныя запісы М. Улашчыка. Каштуе кніга пад 3 т.р.

А.Кулагін. Праваслаўныя храмы на Беларусі: Энцыклапедычны даведнік / Мастак І.Бокі. — Менск: Беларускія энцыклапедыі, 2001. — 328 с.: іл. — Наклад 3000 ас. ISBN 985-11-0140-7

Выйшла сълемдам за «Каталіцкімі храмамі на Беларусі», што зьявіліся напрыканцы мінулага года. Каштуе 2,5 т.р.
А.Кулагін. **Праваслаўныя храмы на Беларусі:** Энцыклапедычны даведнік / Мастак І.Бокі. — Менск: Беларускія энцыклапедыі, 2001. — 328 с.: іл. — Наклад 3000 ас. ISBN 985-11-0140-7

Выйшла сълемдам за «Каталіцкімі храмамі на Беларусі», што зьявіліся напрыканцы мінулага года. Каштуе 2,5 т.р.

Хрысціянскія храмы Беларусі на фатадызайнах Яна Балзункевіча: Пачатак XX ст. / Уклад. А.Кулагін, У.Гарасимович. — 2-е выд. — Менск: Ураджай, 2001. — Наклад 2100 ас. ISBN 985-04-0399-3

Гэтая кніга, вельмі папулярная сярод замежных турыстаў і аматараў беларускага дыяртсу, пададзеная паўторна іздаўніцтвам «Міхала Казіміра Агінскага, Міхала Клеафаса Агінскага, Міхала Радзівіла».

Лявона Сітанскага, Восіпа Казлоўскага, Станіслава Манюшкі, выяўлена мнозвіт дагэтуль невядомых помнікаў музычнай культуры. Кнігу можна набыць у менскім кнігавым магазіне «Адраджэнне».

В.Пануцівіч. Святы Язяфат, архіяпіскап Полацкі / Апрац. і ўклад. М.Баўтовіч. — Полацак: Сафія, 2000. — 274 с. — Наклад 1000 ас. ISBN 985-6448-11-5

У кнізе, напісанай беларускім эміграцыйным гісторыкам Вацлавам Пануцівічам, распавядаецца пра жыццё і кананізацыю арыбіскупа Язяфата Кунцівіча (1580-1623). У дадатку — калекцыя цікавых дакументаў. Кнігу можна набыць у менскай кнігавым магазіне «Адраджэнне».

